E. TALI
TAIVERE V.L.M.
SUURE JAANI

Toimetus ja talitus:
Tallinn, Pikk 2
Koduse telefonikeskjaam 423-63
Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt Rataskaevu tn. 3, telefon 451-67
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse kõnetunnid k. 13—14

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 penni
Ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale 2.50 rmk.; välismaale 3.40 rmk. Aadressi muutmine 20 penni. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid
Talitus avatud k. 8—15 laupäeval 8—13

Nr. 71 (IV aastakäik) Pühapäeval, 26. märtsil 1944 Tänast lehte 6 lk.

TERRORI-OHVRID

„Vaata, ema, kui ilusad küünlad on taevas!" hüüdis ema käekõrval kõndiv laps säravi silmi ja osutas oma pisikese käega täiskuust valgustatud taevavõlvi poole, kus äsja puhkesid loitma pimestavvalged „jõulupuud". Oli neljapäev, 9. märts 1944. Küllap jäi sellele lapsele mõistmatuks, miks ema kahvatas, miks ta väikese kättpidi esimesse majja kiskus ja miks ta teda kramplikult vastu oma rinda surus. Jäl mõistmatuks, sest järgmisel hetkel raksus kõik, taevast sadas summa ja hävitust, ning praegu pühkab laps, kes rõõmustas ilusate, säravate tulede üle taevavõlvil, koos oma emaga kalmistul. Koos nende teistega, kes langesid vaenlase mõttetu hävituskire ohvriks tol Tallinnale nii mälestusrikkal ööl.

Täna mälestame selle mõrvaöö ohvreid. Täna koguneme nende tummade kalmukünigaste ümber. Täna, pisut enam kui kaks nädalat hiljem, laseme oma vaimusilma eest läbi käia kõik need näod, keda me enam ei näe, kes on vägivaldselt kistud meie hulgast, kes on langenud ohvriks sellele maailma mürgitavale lohele, kes sirutab oma küüsi meie ja kogu Euroopa kultuuri järele.

Me mõistame ohvrit. Me teame, et ohver on teinekord vajalik. Teame, et on õilsaid inimesi, kes on alati nõus ohverdama end oma rahva eest. Kuid me teame ka, et igal ohvril on mõte. Me ei kurvasta ohvrite üle, kes on langenud meie ühise mõtte eest, vaid oleme uhked neile. Kui rindel langeb meie lähimgi inimene, siis leiname teda, kuid ühtlasi oleme uhked, sest teame, et ta on langenud silm-silma vastas vaenlasega. Meie elu, iga üksiku elu on lõppeks siiski niivõrd väike tegur maailmasüsteemis, et tõsine isamaalane oma elu ei hinda kallimaks aatest.

Need ohvrid aga, kes langesid Tallinnas 9./10. märtsi ööl, ei langenud võideldes. Nad langesid ohvriks organiseeritud mõrvale. Sest milleks muuks saaksk nimetada seda, mida vaenlase lennukid tol ööl tegid vanale, auväärsele Tallinnale? Kas olid nad sõdijad? Ei. Meie mõiste järgi mitte. Meie mõiste — ja see on ka olnud kogu kultuurmaailma mõiste — sõjast on see, et võitlevad sõjaväed, ja kes on tugevam, see võidab. Et nii tõepoolest sõdida saab, seda näitas meile kujukalt aasta 1941, mil Saksa lennukid korduvalt rünnasid Tallinna, seejuures kübekestki kahju tegemata tsivillelanikkonnale või mittesõjalistele objektidele.

Meie põlisvaenlane idas aga ei kuulu kahjuks sellesse mõttemaailma, mis on omane meile „Iga eestlane, olgu ta laps, naine või rauk, on meie vaenlane" — see on tema loosung, nagu selgus kujuka't Meriküla dessandist osa võtnud Nõukogude sõjaväelaste käest leitud pabereist. Nõukogudele on iga eestlane, soole ja vanusele vaatamata, sõjaline objekt. See leidis lõpliku kinnituse Tallinnale sooritatud terrorirünnakul, kus heideti pomme eriti elamukvartaalidele, et surmata naisi, lapsi ja rauku ning süüdata põlema aastasadu püsinud kultuurivärtusi.

On ju lõpuks nii, et me võime mõista nii mõndagi ja võime leida põhjendust nii mõnelegi. Aga niisugune mõttetu terrorirünnak, nagu selle sooritas vaenlane, on väljaspool meie mõtteulatust. Me lihtsalt seisame ja esimesel hetkel ei saa sõna suust. Ent siis kerkib meie silme ette punane õuduste-aasta, kus samuti oli iga päev täis meie mõttemaailmast kaugel väljas seisvaid sündmusi ja tegevust. Ja siis kristalliseerub meie silmade ees meie vaenlase pa'e. See pole inimese oma, see on looma oma, mõistmatu looma oma. Ja meis küpseb teadmine: selle vaenlase võitluses ei mängi mingit osa inimlikkus, igasugune rüütelitkkus.

Eestlane on oma koha valinud. Ta seisab müürina idas, et tõrjuda tagasi loomastunud masside kõikehävitavat lainet. Eesti sõdur, eesti tööline, ... naine moodustavad koos teiste rahvastega ühise terviku ja ühise rinde selle katku vastu, mis tahab tallata jalgade alla kõike seda, millel baseerub tsivilisee-ritud maailm. Ja need ohvrid, kes langesid süütult mõrvarite ohvriks ööl vastu 10 märtsi, on tsemendiks, mis veelgi tihendab seda niigi tugevat sidet kõigi meie rahvuse liikmete vahel, sidet ka meie ja meie relvakaaslaste vahel. Täna paljastame pea vaikses leinas süütute mõrvaohvrite pärast. Ja kui me mütsi jälle pähe paneme, ning igapäevase töö juure asume, siis teame, et meie käed on senisest veelgi enam rusikas ja aherdavad ning värsketel kalmudel, tunnetame meiepoolse rinde jõudu, mis aitab Euroopa ühisrinnet võitu saada kultuurihävitava metsalise üle.

Lds.

Hävitati 112 Briti pommituslennukit

Idarinde lõunaosas jatkuvad rasked võitlused. Saksa tõrjeedu Vitebski juures. Saksa lennukite tugev rünnak Londonile. Allveelaevad uputasid 10 vaenlase laeva.

Führeri peakorterist, 25. märtsil.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nikolajevi sillapeas nurjusid tugevamad vaenlase rünnakud pärast raskeid võitlusi. Vaenlase ületuskatsed Ukraina Bugi alamjooksust aeti nurja. Mõnes kohas jõe läänekaldal maabunud enamlased hävitati või suruti vasturünnakul otsekohe kokku.

Ukraina Bugi keskjooksu ja Dnestri vahel ning lääne pool Dnestrit, ruumis põhja pool Baltit, avaldasid Saksa ja Rumeenia väed pealetungivale vaenlasele kangekaelset vastupanu. Proskurovi ja Tarnopoli vahel tungisid enamlased ülekaalukate jõududega kaugemale lõunasse. Rünnakud mõlemale hinnale lõõdi raskeis võitlusis tagasi. Meie vägede vasturünnakul Brody ruumis oli enamlastel suuri kaotusi.

Loode pool Kovelit paisati enamlased kaugemale tagasi. Kagu pool Vitebskit püüsid meie väed oma positsioonidel, hoolimata uutest vaenlase läbimurrukatsetest, likvideerisid kohalikud sissemurrud ja tekitasid enamlastele ka siin suuri veriseid kaotusi.

Ülejäänud idarindel valitses vaid kohalik võitlustegevus.

Itaalias alustas vaenlane uuesti oma läbimurrukatseid Cassino juures. Tugevate jõududega kogu päev linna ida- ja põhjaosale teostatud rünnakud varisesid seal kindralleitnant Heidrichi juhtimisel rakendatud 1. lange'arjurite diviisi vise vastupanu tõttu kokku. Diviisi rasket tõrjevõitlust toetasid silmapaistvalt kolonelleitnant Denzingerile ja kapten Lydeckele alluvad suurtükiväegrupid. Vaenlasel oli raskeimaid kaotusi.

Ülejäänud rindelt ei teatata erilistest sündmustest.

Itaalia ruumi kohal tulistati alla 12 vaenlase lennukit.

Põhja-Ameerika pommituslennukeid lendasid 24. märtsil Reini-Maini piirkonna kohale ja heitsid pomme mitmele asulale, eriti Frankfurdi M. ä. Raskeimate tõrjetingimuste juures hävitati üheksa vaenlase lennukit.

Uuel terrorirünnakul Saksamaa pealinnale ööl vastu 25. märtsi oli Inglise terrorilennukeil raskeimaid kaotusi. Hävitati 112 neljamootorilist pommituslennukit. Mitmes Berliini elamukvartaalis tekkisid tulekahjud ja purustused. Elanikkonnal oli kaotusi.

Saksa raskevõitluslennukite tugevad üksused rünnasid mõõdunud ööl jällegi Londonit. Kontsentreeritud rünnakul tekitati tugevaid plahvatusi ja suur hulk tulekahjusid, mis juba rünnaku ajal laienesid suurtulekahjudeks.

Mõned Inglise häirelennukid lendasid üle Lääne-Saksamaa piiri ümbruskonna.

24. märtsi varahommikul uputasid sõjalaevastiku julgestuslaevad Inglise kanalis kaks Inglise kiirpaati ja vigastasid veel kaht nilvõrd raskesti, et nende kaotusega tuleb arvestada. Samuti õigusid nad mitu tagajärjeta pommituslennukite rünnakut.

Saksa allveelaevad uputasid raskes võitluses konvoidest Atlandi põhjaosas ja Valgemeres kümme laeva kogumahuga 46 000 brt, viis hävitajat ja saatelaeva. Pealeselle tulistasid nad kolm vaenlase lennukit alla.

Saksa vasturünnak Koveli juures

Berliin, 24. 3. (DNB) Idarinde lõunaosas esinesid 23. märtsil võitluste raskuspunktidena rindelõik Dnestri ääres, rinded Proskurov ja Tarnopoli vahel ning Brody ja Koveli ruum. Enamlaste rünnakud Krimmis Kertši juures ja Sivaški mere ääres nurjusid. Samuti ei olnud edu vaenlase rünnakuil meie sillapeadele Ukraina Bugi alamjooksul Nikolajevi ja Voznesenski juures.

Sissemurruruumis Bugi keskjooksu ja Dnestri vahel õnnestus vaenlasel maad võita. Enamlaste pealöök anti lõuna poole Dnestrit asetsevate raudteeliinide suunas, ilma et nad raudteeni oleksid suutnud tungida. Teine pealöök suunduS Zmerinkast läände, kus meie väed oma tõkkerliivi edukalt kaitsesid. Põhjatu maastik sundis vaenlast reservide ja järeleveo kohaletoomiseks kasutama väheseid liikluskõlvulisi teid, mis meie pioneeride poolt olid purustatud ja mida nüüd vaenlane Saksa õhurünnakute all püüdis parandada. Võitlused seal omasid seetõttu kohaliku iseloomu.

Proskurovi—Tarnopoli ruumis ründasid enamlased jällegi laial rindel. Siin mõlemal pool Zbruczi kesknädalal sissemurdnud kahe tugeva rünnakkiluga lõunasse Jarmolinski—Trembovla raudteeliini suunas pealetungivad enamlased püüdsid oma sissemurdu süvendada ja külgedele laiendada. Idapoolne rünnakkiil peatati meie vägede poolt, kuna lääne pool Zbruczi teostatud rünnakud nurjusid meie tõkkelinides. Tõrjevõitlused mõlema tugeva rünnakgrupiga on veel käimas.

Võitlused Brody juures toimusid seevastu suhteliselt väikeses ruumis. Siin ründasid enamlased ühe diviisiga 20 tanki toetusel. Meie grenaderid lasksid tankidel üle veereda ja löid järgneva jalaväe vasturünnakul tagasi. Sissemurdnud Nõukogude tankid peatati meie suurtükiväe positsioonide ees. 12 tanki hävitati vasturünnakul. Seejärele alustasid meie grenaderid ja tankid rünnakut. Nad tungisid vaenlase positsioonidesse ja surusid vaenlase kirde suunas tagasi, kusjuures nad kaks Nõukogude pataljoni sisse piirasid ja hävitasid. Pärastlõunal algas võitlus Nõukogude tankidega, milledest 11 tanki hävitati.

Kovelis kasutasid vahvad kaitsjad vaenlase rünnaktegevuse raugemist omapoolseiks vasturünnakuiks. Nad puhastasid mõned majadegrupid sissetunginud vaenlasest ja asusid väljaspool linna jällegi kogu ulatuses oma positsioonidele. Loode pool Kovelit läksid meie väed üle vasturünnakule ja paiskasid vaenlase kirdesse tagasi.

Idarinde kesk- ja põhjaosas arenesid ainult jäine pool Neveiit kohalikud võitlused. Seevastu kestsid võitlused lõuna pool Vitebskit endise ägedusega. Jällegi püüdis vaenlane 50 patarei tulega purustada Saksa positsioone, et võimaldada oma jalaväe läbimurdu metsamassiivi Krimas Orša—Vitebski raudteeliini ääres. Tiger-tankid, rasketankitõrjekahurid ja rünnaksuurtükid sundisid vaenlase tanke tagasi pöörduma ja hävitasid ühe Nõukogude soomusbrigaadi riismed. Nii olid kogu päeva kestnud kuiks. Nad puhastasid mõned majadegrupid sissetunginud vaenlasest ja asusid väljaspool linna jällegi kogu ulatuses oma positsioonidele. Loode pool Kovelit läksid meie väed üle vasturünnakule ja paiskasid vaenlase kirdesse tagasi.

Idarinde kesk- ja põhjaosas arenesid ainult jäine pool Neveiit kohalikud võitlused. Seevastu kestsid võitlused lõuna pool Vitebskit endise ägedusega. Jällegi püüdis vaenlane 50 patarei tulega purustada Saksa positsioone, et võimaldada oma jalaväe läbimurdu metsamassiivi Krimas Orša—Vitebski raudteeliini ääres. Tiger-tankid, rasketankitõrjekahurid ja rünnaksuurtükid sundisid vaenlase tanke tagasi pöörduma ja hävitasid ühe Nõukogude soomusbrigaadi riismed. Nii olid kogu päeva kestnud vaenlase rünnakute tulemuseks ainult tähtsusetud sissemurrud, mis on juba likvideeritud või riivistatud.

—◇—

Fašistliku partei 25. aastapäev

Rooma, 25. 3. (DNB) Fašistliku partei 25. aastapäeva puhul võttis Duce oma peakorteris vastu fašistlike organisatsioonide juhtivad isikud, eesotsas fašistlik-vabariikliku partei peasekretäri Alessandro Pavoliniga.

Seejärele võttis Duce vastu partei vanade võitlejate delegatsiooni, kes andis Ducele üle auaadressi, milles nad kinnitavad temale oma vankumatut truudust. Oma kõnes väljendas Duce kindlat usku Itaalia tulevikku. Isamaa saatus peab alati kõigil südamel seisma, seletas Duce oma kõne lõpus.

Ei pääsenud üle Peipsi tagasi

Enamlaste jõuk hävitati siinpool järve

PK. — 21. märtsi varahommikul püüdis umbes 30 enamlasest koosnev bandiitide jõuk lääne pool Peipsi järve jääle tungida, et sealt pääseda enamlaste juure teisele kaldale. Bandiidid olid üheksa päeva metsades peidus olnud, neid oli korduvalt avastatud ja ühest peiduurkast teise aetud, kuni nad ära said, et nende paigalejäämiseks ei olnud enam mingeid väljavaateid.

Öösel kihutasid nad neljal reel, igase külge tulistades, järvekalda poole, kus nad aga enne järve ääre jõudmist põrkasid Saksa julgestusjõudude ägedale tõrjele. Lühikese tulevahetuse jooksul surmati seitse enamlast. Ülejäänud tõmbusid tagasi metsa, kuna 12 püüdsid üle jää põgeneda. Seal jälitati neid, kusjuures osa neist sai surma, kuna teised võeti vangi.

Ka metsa põgenenud bandiidid ei pääsnud oma saatusest. Päeva jooksul otsiti nad välja ja hävitati. Bandiidid, kellede hulgas oli ka naisi ja üks naiskomissar, kaotasid kokku 22 surnut. Võeti 7 vangi ja saadi saagiks kaks kuulipildujat, kuus püstolkuulipildujat, kaks raadiosideaparaati ja hulk püsse.

Haavatud hotellist välja

USA kuurort ei salli sõjainvaliide

Genf, 25. 3. (DNB) Ühendriikide ajakirja „New Republici" teatel võttis Ühendriikide armee juhatus 1943. aasta septembris suure Breaker-hotelli Palmbeachis Florida rannikul haavatud sõdurite koduks. Sõjaministeerium andis omal ajal 300 000 dollarit hotelli ümberehitamiseks. Praegu on seal umbes 800 raskesti haavatud sõdurit ravimisel.

Mõni päev tagasi teatas aga kindralleitnant Sommerwell, armeehalduse juhataja, hotellivalitsusele, et hotell tuleb 31. märtsiks vabastada ja ravialused tuleb paigutada ühte laagrisse Indiana osariigis.

Indianas aga on nende raskestihaavatute jaoks liiga karm kliima, jätkab ajaleht ning avaldab arvamist, et rikkad Florida suvilaomanikud, kes enamuses on New Yorgi juudid, esitasid tõenäoliselt Sommerwellile kaebuse, kuna nende lõbustuspaikadesse ei sobinud haavatute kohalviibimine. Ka Palmbeachi ärimehed kartsid, et haavatute tõttu nende sissetulekud langevad.

Ühendriikide ajakirja teade kõneleb ise enda eest. Kõik see toimub Roosevelti maal. Sommerwell on muu seas see mees, kes Ühendriikide liidukassast sai tohutusuuri summasid New Yorgi töötuile tööde organiseerimiseks ja seega säästis New Yorgi juutidele palju kulusid.

Peetri troon vaarumas

Stokholm, 25. 3. (DNB) Jugoslaavia kuningas Peeter võib kaotada oma trooni abiellumise pärast, mida ta on otsustanud teha iseseisvalt, kõigi nõuannete vastu, ennustab „Daily Mirror", nagu teatab „Nya Dagligt Allehanda". Mis karika eriti on pannud üle voolama, on pulmakutse Mihailovitši esindajale, kelle juuresviibimist võetakse selge demonstratsioonina Tito vastu kuninga poolt.

Edasi teatab leht, et Tito olevat püüdnud enda kätte kontrolli Jugoslaavia kullareservide üle Suur-Britannias ja USA-s. Neist reservidest katavad kuningas Peeter ja Jugoslaavia komitee oma kulud. Tito agendid olevat Washingtonis nõudnud, et summade väljamaksmine kuningale ja tema valitsusele lõpetataks. „Daily Mirror" arvab teadvat, et Jugoslaavia fondid välismaal moodustavad praegu 20 miljonit naela, millest 8 miljonit on hoiul Inglise Pangas.

Lühiteateid

— Ametlikult teatatakse, et 24. märtsil enne lõunat lendasid tundmatud lennukid suures kõrguses mitmel korral jällegi üle Šveitsi, nõnda et nende päritolu ei saadud kindlaks teha.

— Inglise alamkojas teatas Eden, et Itaalia aatkonna sekretär Dublinis on lahkunud oma kohalt. Kokkuhoiu nõuetel vähendatavat Badoglio-valitsuse diplomaatlikku esindust välismail.

— Sofiale teostatud viimase terrorirünnaku ohvriks on langenud ka sultan Abdul Hamidi poeg prints Abdul Kadir Hamid, 57 aasta vanuses.

— Reuter teatab, et Yorkshire'is on 31 sõekaevanduses töö seismas. Streikijate arv ulatuvat üle 50 000.

— Varaamet Washingtonis seletas, et USA kullareservid on viimase aasta kestel vähenenud enam kui ühe miljardi dollari võrra.

Briti õhujõudude suurim lüüasaamine

Berliin, 25. 3. (DNB) Sõjajõudude ülemjuhatuse teates mainitud 112 briti terrorilennuki allatulistamine õhurünnakul Berliinile on Saksa sõjahilennukite senine suurim saavutus võitluses anglo-ameerika õhujõudude vastu. Inglased said jälle kord mõjuva tõendduse Saksa tõrjejõust.

Nagu kogemused näitavad, on vaenlase kogukaotus 50% suurem kui teatatud. Võib ütelda, et inglased kaotasid 20 protsenti terrorirünnakuks rakendatud lennukitest, kusjuures on tõenäoline, et sealjuures vaenlane kaotas umbes 1000 meest lendavast personaalist.

Saksa tõrjeedu mõjub Inglismaal ja Ameerikas seda tugevamini, et viimastel päevadel Inglise teadetebürood, ajalehed ja ringhäälingud väitsid, nagu oleks Saksa hävituslennukite jõud murtud. Püüti tõendada, nagu oleksid õhurünnakud Saksamaale saavutanud oma eesmärgi. Nüüd pidid nad kogema sootuks vastupidist.

Mis puutub seekordset rünnakut ennast, siis hajutati see õhukaitse poolt tugevasti, ülejäänud osa aga tabas ainult elamuterajoone ja tekitas kaotusi tsiviilelanikele.

Nõukogude lennutoetuspunktid Itaalias

Stokholm, 25. 3. (DNB) Nagu „Baltimore Sun'i" korrespondent Washingtonist kuuleb, on Moskva ja Badoglio valitsuse kokkuleppes ettenähtud, et nõukogude lennukid, mis rakendatakse Serbia jõukude toetamiseks, võivad kasutada Itaalia lennuvälju. N. Liidu ettepaneku kohaselt on ta lennukitel õigus pärast ülelendu Serbiast Itaalias kütteaineid peale võtta.

Jaapanlased Indias tungivad edasi

Tokio, 25. 3. (DNB) Ägedad võitlused, mis praegu aset leiavad Tamu piiripunkti lähedal Birma-India keskrindel, seisavad siin praegu kõigi huvide esiteas ja päälvinad sõjaväeliste ringidele arvates suurimat tähelepanu.

Peagu märkamatult teiste operatsioonide kõrval, mis toimusid reedel lõunarindel, Akyabi piirkonnas, edasi Fort White'i ruumis ja Chindwini jõe ülemjooksul, õnnestus Jaapani ja India rahvuslikel tugevamail üksusil pärast Chindwini õnnelikku ületamist tungida aimult kaks kilomeetrit piirilt eemal asuva Tamu tugipunkti lähedusse. Seal oli 20. Briti-India diviisi peakorter ja suurem järeleveolaager. Viimaste rindeteadete järgi võib arvestada Tamu peatse langemisega. See avaks mägestikutee, mis viib Tamust otse 50 miili eemal asuvasse vaenlase tähtsasse baasi Imphali, Assami provintsis.

Soome sõjateade

Helsingi, 25. 3. (DNB) Tänane sõjajõudude teade ütleb:

Maarinnetel valitses luuretegevus. Teistelt sõjatandreilt pole midagi erilist teatada.

Mälestusaktus terrorirünnaku ohvritele

Täna, pühapäeval, 26. skp., kell 12.30 toimub Estonia teatri varemete juures Uuel turul mälestusaktus terrorirünnakul langenute mälestamiseks.

Mälestusaktusest palutakse aukülalistena osa võtta kõiki terrorirünnakul langenute omakseid, keda palutakse koguneda hiljemalt kella 12.15 Draamateatri hoonesse, kust nad juhitakse neile reserveeritud kohtadele.

Enne ja pärast mälestusaktust korraldab ERÜ karbikorjanduse terrorirünnakul kannatanute heaks.

Ligi 700 000 hindut näljasurma

Nõnda kaitseb Inglismaa India elanikke

Stokholm, 25. 3. (DNB) Inglise valitsuse küüniline hoiak hinnangu suhtes, kes näiliselt seisvat tema kaitse all, ilmneb selgesti India ministri Amery seletusest alamkojas. Amery teatas alamkojale, et nälja-aastal 1943 on Bengalis 668 846 hindut surnud näljasurma ja lisas: „See arv sisaldab nälja, alatoitluse ja halguste suhtes nõrgenenud vastupanuvõime tagajärjel esinenud surmajuhtumeid."

Kui Amery tunnistab, et nii suur hulk hindusid on surnud näljasurma, kui suur võiks see arv siis tegelikult olla? Kas Amery oleks sama rahulikult ja asjalikult kõnelnud ja kas alamkoda oleks sama külma ükskõiksusega pealt kuulanud, kui oleks tegemist olnud nälga surnud inglastega või koguni juutidega? Seda meie ei usu, sest me ei usuks isegi seda, et Amery oleks üldse julgenud niisugust teadet avaldada. Rindel aga säästetakse inglasi. Juute aga ei ole seal muidugi üldse näha. Hindusid aga kasutatakse suurtükilihana. Sel teel loodab Inglismaa India probleemi „sunduseta" lahendada. Kõike seda nimetatakse aga India kaitsmiseks Inglismaa poolt.

Pommiatentaadid Palestiinas

Juudid tungivad politseiasutuste kallale

Adana, 23. 3. (DNB) Nagu Reuter teatab, üteldakse ametlikus Inglise seletuses pommiatentaatide kohta Jeruusalemas, et teata'- arv isikuid, riietatud Inglise politsei mundrisse, hankis sissepääsuloa politsei peakorterisse Jeruusalemas. Nende tegevust segas üks ametnik, kes avas neile tule, keda aga sisetungijad siis surmavalt haavasid.

Peakorteri läheduses vangistati üks juut, kel oli kaasas üks pomm ja laskemoona. Vangistamisi toimus ka Petlemme ümbruskonnas. Vangistatuil oli kaasas kuulipildujaid ja laskemoona.

Ühest varjendist politsei peakorteri all Jaffas leiti neli seljakotti lõhkeainetega. Hoone evakueeriti. Mõni minut hiljem purustasid plahvatused kogu hoone lõunatiiva.

Haifas haavati üht politseiametnikku. Neljapäeva õhtul Tel Avivis haavatud politseiametnikkudest suri kaks saadud haavadesse, kuna kolmanda seisukord on veel kriitiline. Et pommiatentaadid üksteisega seoses olid, see nähtub sellest, et nad kõigis neljas linnas toimusid samal ajal.

Kõrverahvad Marokos käärimas

Nende poegi kasutatakse kahurilihaks Itaalias

Algeciras, 23. 3. (DNB) Marokosse saabunud teated Itaalias hulgaliselt hukkuvaist Maroko väeüksustest mõjuvad elanikkonnale ja ka sõjaväelistele ringidele ärvates suurimat tähelepanu.

Peagu märkamatult teiste operatsioonide kõrval, mis toimusid reedel lõunarindel, Akyabi piirkonnas, edasi Fort White'i ruumis ja Chindwini jõe ülemjooksul, õnnestus Jaapani ja India rahvuslikel tugevamail üksusil pärast Chindwini õnnelikku ületamist tungida aimult kaks kilomeetrit piirilt eemal asuva Tamu tugipunkti lähedusse. Seal oli 20. Briti-India diviisi peakorter ja suurem järeleveolaager. Viimaste rindeteadete järgi võib arvestada Tamu peatse langemisega. See avaks mägestikutee, mis viib Tamust otse 50 miili eemal asuvasse vaenlase tähtsasse baasi Imphali, Assami provintsis.

Üldise liikumisega, mis on arenenud Maroko sõjakate kõrverahvaste seas galleistlike tsivillkontrolöride vastu, on nüüd ühinenud ka alt-seghrusa sõjakad hõimud, kes ründasid valitsusametniku bürood ja riisusid selle lagedaks.

—◇—

Adeni—Yemeni piiritüli

Ankara, 24. 3. (DNB) Yahia imaam on Nahas pašale saatnud kirja, milles ta palub vahendust Briti ja Yemeni piiritülis. Viimasel ajal on Adeni ja Yemeni piiril sageli tulnud ette kokkupõrkeid Briti politsei ja Yemeni rändrahvaste vahel, nimelt selle tõttu, et inglased ei ole seal kunagi piirijoont lepingu läbi kindlaks määranud. Nüüd nõuavad nad Adeni protektoraadile sellised maa-alasid, mis Yemen peab oma territooriumiks. Neil maa-aladel leidub kaevusid ja oaase, milledest inglased on eriti huvitatud.

Suurrünnak Cassinole varises

Vaenlasel raskeid inimkaotusi. — Kolmandik ta tankidest hävitati

Berliin, 25. 3. (DNB) Lõuna-Itaalia rindel töi 23. märts üllatava ilmastikumuutuse. Tugevad lume- ja vihmatormid möllasid võitlusrindest lõuna pool asetsevail Apenniinidel kuni Cassino tasandikuni. Viimases piirkonnas oli lumetorm mõni tund nii tugev, et nähtavus piirdus 100 meetriga. Seetõttu oli ka õhu- ning suurtükivõe tegevus nõrgem kui eelmistel päevadel. Anglo-ameerika vägedes kannatasid eriti hindud ebatavalise külma tõttu. Vaenlase suurofensiivi kümnendal võitluspäeval ilmnes vastase juures väsimustunnuseid, mis sundis teda ajutiselt hinge tagasi tõmbama. Anglo-ameeriklased olid sunnitud oma ebatavaliste raskete kaotuste pärast ette võtma ümberpaigutamisi.

Juba eelmisel päeval nõrgenenud rünnakud linna põhja- ning idapoolse osa vastu soikusid 23. märtsil täiesti. Seega varises vaenlase esimene rünnak, kokku mele langevarjurite ja grenaderide vastupanu survel. Vaenlase kogu Vahemere-laevastik koos 10 000 sõ- ... suutis kümme päeva kestel ... s, mida toetas tugev ... ja sada rasket tanki, ... ainult 150 kuni 300 meetri suuruse pinnavõidu. Cassino seisab endiselt saksiaste käes. Ainult kagu pool võitis vaenlane raudteejaama, mis on väljaspool linna ega oma mingit tähtsust.

Põhja pool õnnestus India ja Inglise üksustel vallutada ühed kindlusevaremed, mis seisavad kogu aeg Saksa suurtükitule all.

Varemetelinnas jatkusid võitlused. Langevarjurid püüdsid vaenlasele korduvail vastulöökidel kaheksa tanki. Meeskonnaliikmed, kes ei hävinud oma tankides, püüdsid põgeneda. Neid tabas aga meie kuulipildujate tuli. Ellujäänud võeti vangi.

Seega on kümne päeva jooksul hävitatud üks kolmandik vaenlase poolt Cassino ruumis rakendatud tankidest.

Seisukord Nettuno sillapea juures pole viimase 24 tunni jooksul muutunud. Peale vähese lennu- ja suurtükiväetegevuse ning vastastikuse luuretegevuse möödus päev rahulikult. Saksa kaugevõitluspatareid tulistasid ööl ja päeval hea eduga Nettuno—Anzio ruumi Õhujõudude õhutõrjesuurtükiväe poolt tulistati alla viis vaenlase lennukit.

Kes on üle trumbatud?

KIRJUTANUD MAJOR DR. DÄHNE

Oma ettekandes alamkojas 22. veebruaril, mis osalt kõlas kaitsekõnena, andis Churchill oma liitlasele ja sõbrale Stalinile teada, et nii paljude Saksa diviiside ja õhuväeosade sidumine läänes invasiooni ähvarduse läbi olevat ka tähtis sõjaline toetus Nõukogude rindele.

Stalini seisukoht selle väite puhul on teadmata. Ta võiks ju vastata, et tema diviisid püüavad juba 9 kuud alatistes rünnakutes Saksa tõrjerinde vastu idas Saksa juhtimiselt võtta võimalust oma reservide vabaks käsutamiseks, et seega oma lääne liitlastele avada tee Euroopasse.

Stalin ei ütle seda, vaid tegutseb. Ta üllatas maailma ka kahtlemata ka oma liitlasi diplomaatiliste suhete jaluleseadmisega Badoglio-valitsusega, nimetades sinna kiiresti väga energilisena tuntud suursaadiku. Ja kõike seda aru pidamata Moskvas loodud „Euroopa komisjoniga" või Teheranis ühiste huvide kaitseks moodustatud „Vahemere komisjoniga".

Stalini hoolimatu mäng

Meie läänevastaste leeris ollakse täiesti selgusel, et see Kremli uus ekstrasamm omab hoopis suuremat kui ainult vormilist tähtsust. Et seda mõista, piisab Teherani konverentsi lõpul avaldatud kommünikee meenutamisest: „Me lahkume siit sõpradena, tegudes, vaimus ja ettevõtteis üksmeelseina." Alla kirjutanud: Roosevelt, Stalin, Churchill.

Sellest alates on Stalin veelgi hoolimatumalt mänginud omaenda mängu, mille kohta Londonis häbelikult üteldakse, et liithaste omavaheline koostöö ei näi veel olevat saavutanud äärmist täiuslikkust. Washingtonis ollakse väljendustes julgem ja nimetatakse sündmust „Stalini pommiks". Tavaliselt hästiinformeeritud „Washington-Post" kirjutab: „Sündmused selgitavad võhikulegi, et Teheranis proklameeritud solidaarsus on seni tekitanud vaid arusaamatusi. Nõukogude Liidu suhtes peab ütlema, et teadmatus nende poliitilistest eesmärkidest vastab teadmatusele, mis valitseb Kremlis Briti-Ameerika sõjalistest kavatsustest."

Mis puutub viimastesse, vähimalt Itaalia suhtes, siis pidi Itaalia saatus Londoni ja Washingtoni seniste seletuste järgi otsustatama pärast Rooma vallutamist. Kas tähendab Moskva samm nüüd seda, et ta enam ei usalda oma liitlaste võimeid? Mis aga puutub Nõukogude Liidu poliitilistesse eesmärkidesse, siis selgitab neid pilk kaardile. Kommunistiliku liikumise soodustamine endises Jugoslaavias, kus tegutseb Stalini asehaldur Tito, ja Kreekas, edasi järjest tugevnev agentide tegevus Liibanoni piirkonnas, Süürias, Palestiinas, kuni sügavale Lähis-Idasse, Saudi-Araabias, Egiptuses ja Marokos, kihutustöö Hispaania vastu — kõik see ei jäta ühtki kahtlust, et Nõukogud on alustanud diplomaatilist ja võimupoliitilist suurofensiivi oma liitlaste vastu Vahemeres. Kõikjal sammub bolševism omaenda teed, mida soodustab plutokraatlike poliitikute roimariik vastutustunde puudus.

Nõukogude laevastik Vahemeres

Kui kaugele ulatub see soodustamine, seda näitab Itaalia laevade küsimus. Teatavasti läks Badoglio reetlikkuse läbi ka osa Itaalia laevastikust vaenlase poole üle, nimelt 5 lahinglaeva, 1 lennukitekandja, 8 ristlejat, 27 hävitajat ja 19 allveelaeva. Üleminek toimus looduses, et neid arvestatakse uue liitlasena. Tegelikult aga loeti laevad sõjasaagiks, mis jäeti liitlaste käsutusse. Võitjaks pidas end ka Nõukogude Liit, kes nõudis oma osa ülejoosnud laevastikust, mis talle ka lubati.

Nüüd on kerkinud põnev küsimus, kus ja kuidas Nõukogudele antud laevu rakendada. Kas Mustas meres? Siis peaks enne sakslased Egeuse mere saartelt ära ajama. Telseks peaks siis muutuma Türgi seisukoht, kes on praegu merekitsuse neutraliteedi kaitsja. Selleks pole aga praegu mingisuguseid väljavaateid. Sõitu läbi Läänemere takistaksid jällegi sakslased. Jääb veel Murmansk. Itaalia laevad ei sobi aga sealseisse oludesse, sest nad on ehitatud Vahemere jaoks. Sinna sobiksid Inglise laevad. Ja tõepoolest ongi Churchill Nõukogude Liidule Badoglio laevastiku asemel pakkunud Inglise laevu, et aga Nõukogude Liitu Inglismaale strateegiliselt nii tähtsalt mereteelt eemal hoida. Kuid laevastik jääb siiski Vahemerre ja Stalin nõuab oma voliniku kaudu Euroopa-komisjonis üht Vahemere sadamat. Kõneldakse Bizertast. Seal tahavad Nõukogud laevad mehitada. Seega on bolševism isaaripolitika „tungi merele" hea tüki võrra edasi viinud ja oma liitlase Inglismaa käeraudadega varustanud.

Kui seevastu „New York Times" püüab enamlasi mitteohtlikena kirjeldada ja seletab, et kogu see aktsioon olevat sümboliks, et Ühendriigid omalt poolt võivad kaasa rääkida Ida-Euroopa küsimuse korraldamisel, siis jätab ta seejuures teadlikult kahe silma vahele Moskva korduvad seletused, et Ida-Euroopa küsimus on ainuüksi tema asi, mille juures keegi ei tohi kaasa rääkida. Nii ilmus mõni tund pärast diplomaatlike suhete sõlmimist N. Liidu ja Badoglio vahel Badoglio valitsuse saadik Helsingis Soome välisministeeriumisse ja teatas, et tema ja ta ametkond olevat saanud käsu (Moskvast) otsekohe Soomest lahkuda, s. t. katkestada suhted Soomega.

Euroopa sissepiiramiskatse

Seega arendatakse Põhja-Euroopa sissepiiramist enamlaste poolt niisama energ. selt nagu Lõuna-Euroopas, kuigi mitte sama eduga. Soome läks üksmeelselt tagasi päevakorra juure ega lasknud end diplomaatlike trikkidega sõjast välja meelitada. Vahva soome rahvas otsustas talle pealesunnitud võitlust oma elu ja tuleviku eest jätkata. Ta sõjavägi on kogenud ja moodsalt relvastatud. Soome diviisid seisavad kaugel oma riigi idapiirist strateegiliselt soodsatel tõrjepositsioonidel. Nende kõrval seisavad võitluses karastatud Saksa maavõe, õhujõudude ja sõjalaevastiku üksused. Ka majanduslikult ja poliitiliselt omab Soome Saksamaas tuge v. toe. Veel kunagi varem Soome ajaloos ei ole idarinne ürgvaenlase v stu olnud niivõrd tugev.

Ühisel rindel seisavad praegu ka Eesti, Läti ja Leedu. Ka need maad annavad kogu oma jõu, et pidurdada tormijooksu idasteppidest. Nende maade piiril seisavad samad Saksa armeed, keda 1941. aasta suvel tervitati vabastajatena. Nende armeede koosseisus võitlevad vabatahtlikud, kes juba tolkorral haarasid relvad oma rahva kaitseks. Nad kõik teavad, et nende maid ähvardab enamlaste maailmarevolutsiooni tahe.

Raudteede väljaehitamine N. Liidu läänepiiril, enamlaste sõjaline tuure viimaseil aastail maal, merel ja õhus Põhja-Rootsis ja Põhja-Norras lasevad järeldada, et enamluse rünnakusuund kaugel põhjas on sihitud Drontheimile ja Narvikile. Kiirus, millega neil päevil N. Liidu saadik Krassilnikov koos oma staabiga saabus Reykjaviki, Islandi pealinna, missugune maa äsja Taanist lahku lõi, valgustab iseloomustavalt enamlaste eesmärgi taotlust just selles suunas. Kui geopoliitiliselt niivõrd tähtsad punktid on üksnord enamlaste käes, siis on Euroopa sissepiiramine ka põhjas muutunud tõsiasjaks, pealeselle oleks loodud toetuspunkt otseühenduseks Inglismaaga ja tuleviku jaoks rünnakkeskus Inglismaa vastu.

Just Inglismaa on end praeguse sõja jooksul manööverdanud poliitilisse olukorda, milles ta istub kahe liitlase vahel, kelledest kumbki oma meetoditega taotleb maailmavalitsemist. Küllaltki tähtsad osad ta kunagisest maailmariigist on juba kaduma läinud, teised ootavad soodsat hetke, et endalt Inglise ike maha raputada, ja Euroopas on ta oma võimsaima liitlase kasuks loobunud kõigist endistest juhtimisnõudmistest.

Igaüks võib siin jõuda veendumusele, et Inglismaa kogumi sõja võidukas lõpu puhul õn niivõrd raskes olukorras, et ta vaevu tunneb huvi väikeriikide vastu.

Kõige selle vastu püsib muutmatult Saksamaa kava Euroopa päästmiseks: mitte anda meie mandrit Moskva kätte, mitte lasta Nõukogude imperialismil neelata väikeriike, enamlastel ja „ameerika sajandil" mitte lasta hävitada Euroopa kultuuri. Ka Euroopa väikeriikide ning maailma saatus sõltub Saksamaa võitlusest.

Narva jõe jääsild

Saksa grenaderide võidusõit surmaga

SS-PK. — Sillapeas ida pool Narvat kestavad võitlused kahanemata ägedusega. Päeval ja öösel tungivad Nõukogude tankid peale, nende rünnakulained murduvad vastu Saksa positsioone. SS-brigaadi Nederlandi vabatahtlikel on seljataga rasked päevad ja nii mõnelegi noorele SS-mehele oli see esimeseks suureks tuleprooviks. Kuid visa vastupidavusega plisiisid nad oma eelpostipositsioonidel teispool jõge. Nad teavad, et nüüd oleneb kõik neist, nende sitkusest ja visadusest, kuid nad teavad ka, et neid ei jäeta hätta.

Kui enamlased 8. märtsi varahommikul alustasid oma suurrünnakut sillapeale, oli nende esimeseks püüdeks purustada jõest üleminekukohad ja lõigata seega ära järelevedu. Kuid granaatide ja toiduvarustuse juurevedu ei katkenud hetkekski. Veel kandis Narva jõe jää ja lakkamatult veeresid amfiibautod veoautodel üle jõe. Narva jõgi on siin 200 meetrit lai, 200 meetrit, kus varitseb surm ja mida kunagi ei unusta ükski nendest, kes on seal sõitnud, joosnud või hüpates üle jõe tormanud.

Enam kui üks kord pidid autojuhid keset jõge oma autodest hüppama ja jääkatte lumelõrtsi viskuma. Sekundeid hiljem olid nad aga juba jälle autodel ja tälgaagasiga kihutatakse edasi kalda poole. „Seekord oli jälle kõik väljas!" ütleb keegi noor SS-mees Siebenbürgenist, kes oma täispakitud reega kihutas galopis üle jää ja ronis nüüd hingeldades kaldast üles. „See on peagu niisamuti nagu koolajal, kui olime mõne koerustiikiga hakkama saanud ja kui meid siiski ei tabatud," tähendas ta siis naerdes ja sõitis oma kompanii päevase toidumoonaga rahuldatult minema.

Üks haavatutega täislaaditud sõiduauto tuleb [illegible] kaldateed sõites meie poole. [illegible] pritsib kõrgele ja rattad näivad mutta kinni jäävat. „Tee lahti!" hüüab autojuht ja eksitamatult tüürib ta oma auto kallakust alla jääle.

Meie teised oleme liikumatult kaldale seisma jäänud. Hinge kinni pidades jälgime tema sõitu. Iga silmapilk võib õhus jällegi vihiseda, võib mürsukildude rahe jääle sadada. Seal on käänak, veel sada meetrit, nüüd ainult 50 — tõesti, nüüd on ta kaldale jõudnud. Ta sai sellega hakkama ja viis haavatud õnnelikult üle jõe.

Kui sageli on nad viimaseil päevil veel üle jõe jää sõitnud, viinud laskemoona tuleliinile ja võtnud tagasisõidul haavatuid kaasa. Mitte iga kord pole kõik nii libedasti läinud, kuid mehed voori juurest ei ole lasknud end kohutada. Nad sõitsid üle Narva jõe jäässilla, kuni oli leitud uusi teid.

SS-sõjakirjasaatja

Peter Jäntzsch

Põllumees ja käesolev silmapilk

Nüüd järgnegu tegu

Viimaseil päevil on niihästi kohalikkult saksa kui ka eesti põllumajandusjuhtkonnalt põllumeestele avaldatud uued tähtsad üleskutsed. Kõik nad taotlevad vaid üht sihti, — et enamlaste jõhkrale hävitamiskirjele eesti maaelanikud seaksid vastu veelgi otsustavama ja tugevama vastupanutahte. Sest põllumehe tõhusamaks relvaks käesolevas heitluses, mis otsustab ka tema enda saatuse, on rahva ja võitlevate vägede toitluse kindlustamine. On ju töötajal käitises, eeskätt aga neis, kus valmistatakse varustust rindele, vankumatu õigus selleks, et ka tema omakorda saaks kogu selle toidupõdise, mis on talle hädavajailk elu ülalpidamiseks ja töötamiseks.

Toiduainete tootmisest, nii nagu see toimub maal, pole töötajal linnas segeli päris täpset ettekujutust; tavaliselt ta vaid teab, et ka põllumehel see praegu sugugi kerge ei ole. Linlane aga usub, et küllap juba põllumajanduslik juhtkond teeb kõik võimaliku selles esinevate raskuste kõrvaldamiseks. Ja samuti usub ning ootab ta ka seda, et põllumees oma toodangut saadud juhiste kohaselt ka tõesti korraldab. Sest linlane on ka ise harjunud oma töökohtades ja käitistes täitma neid juhtnööre, mis tulevad käitise juhatuselt.

Pealeselle on igale töötajale tööstuses, juhtivast insenerist kuni noorima õpipoisini selge, et tänapäeval ei saa enam iga käitis oma tootmiskava teostada ainult oma heaksarvamise järgi. Vaid et siin on mõõduandvad kõrgemad vaatekohad, mida dikteerivad sõjavajadused.

Praegu ei ole mõeldav, et põllumees tahtiks oma majapidamises või põlluharimises vaid oma vaba äranägemise järgi. Ka põllumehel tuleb täita oma osa suurte tootmiskavade raames rahva toitluse kindlustamiseks. Samuti nagu tööstusmajanduses, nõnda on nüüd ka põllumajanduses vaba tootmine asendunud juhitava tootmisega. Kui põllumees varem oma saadusi müüs seepärast, et see oli vajalik ta enda ülalpeoks, siis peab ta sõjaajal neid müüma seetõttu, et tal on kohustused kõikide ülalpidamiseks.

Normide täitmise kohustus on üksikutes toitlusmajanduse harudes korraldatud mitmet moodi. Ta võib olla suureulatuslik, kuid võib piirduda ka teatava alammäära kogusega.

Ta võib ulatuda tervele aastale, nagu näit. on piimaga, kuid äratoomise tähtaegu võidakse ajaliselt piirata, nagu näit. vilja puhul.

Normide toomise kohustus pole oma ulatuselt ja sisult seega paindumatu suurus, vaid on sõltuv mitmesugustest asjaoludest. Ühine aga on üksiktootjale pealepandev tootmise ja normide täitmise kohustus, mille eesmärgiks on katta elanike ja rinde vajadusi toiduainete alal.

Igale tootjale tuleneb siit materiaalse kohustuse kõrval ka eetiline.

Siin jõuame aga ühe punkti juure, millest ka mitte-põllumees, seega ka töötav inimene linnas, eriti hästi aru saab. Selle juures heliseb temas üks keel kaasa, mille heli ta hästi tunneb. Me kõneleme tänapäeval — vastupidiselt varemale ajale — tihti töö eetosest. Tööline ei tunne tänapäev end enam mateeria orjana, vaid valitsejana. Ta ei näe töös enam koormust, vaid auasja. Toodangu tõstmine ei tähenda talle üksnes palga kõrgenemist ja kutsealalist edasijõudmist, vaid rahvusterviku teenimist ja eriti sõja ajal varustuspotentsiaali tugevnemist. Ta teab täpselt, et sõja otsustab enese kasuks see tähvas, kel on kõige tugevamad relvad. Ta teab edasi, et ainult Saksamaa ja tema liitlaste võit kindlustab talle selle aluse, millele saab rajada tolle sotsiaalse ehitise, mis garanteerib talle muretu tuleviku. Need mõtted on meie tööliskonna enamale ja paremale osale saanud ammu omaseks. Need vähesed, kes aeg-ajalt arvavad, et nemad peavad tallitama teisiti, põõrduvad õige pea tagasi õigele teele, kas omal algatusel või väikese kaasabi mõjul.

Sama suhtumist nõuab linnatööline õigusega ka maalolevalt. Seal, kus ta seda ei leia, jõuab ta kergesti lõppiäreldusele, et maal leidub veel tänini iganenud individualismi, sest teisiti ei saa tema arvates seletada, miks põllumeestel siin ja seal pole saaduste äraandmiseks õiget tahet. On vastuvaidlematu tõsiasi, et toitlusprobleemi lahendus sõltub ainuüksi põllumeeste tahtest saaduste kokkuviimisekohustuse täitmisel. On mõõdapäämatu, et paljudki korraldused, mida tarbijate varustamise asjus tuleb anda, puudutavad talude käitismajanduslikku struktuuri. Kuid ainult ettekavatsetud plaani alusel läheb põllumajandusel korda täita aja ülesandeid.

Kui just neil päevil tarvilik oli tootmise ja saaduste kokkuvõtukohustuste ülesandeid unesti meele tuletada, ei erine need meeletuletused oluliselt endistest tootmise ja normitäitmiste lahingute paroolidest. Sellegipärast oll veel kord vaja neid ülesandeid igale maainimesele meele tuletada — praegusel mõmendil, mil rinde ja omaenda rahva varustamine veel rohkem kui varemini lasub põllumajanduse õlul.

Mitte asjatult ei ole poliitiline juhtimine astunud sellele teele — talurahvast üles kutsuda äärmiselt pingeliseks koostööks. Poliitiline juhtimine loodab, et see tee osutub edukaks ja viib suurematele tulemustele, kui saavutatakse sundvahenditega.

On endastmõistetav, et kõik sammud astutakse, et põllumajandust ka materiaalselt sunteliseks teha jõudluse tõstmiseks. Raskusi aga saab olema edaspidigi. Kuid kuna neist on varemini üle saadud, seda enam peab neist üle saama sõja praeguses otsustavas järgus, kus vaemlane seisab Eesti piiril.

Üleskutse eesti põllumehe hoiaku ja jõudlustahte asjus ei tohi kõlada tagajärjetult. Sellele üleskutsele peavad järgnema teod. Ja kohe ning viivitamata.

Dr. Fr. Nahrgang
(„Rev. Ztg.")

Iga liiter piima on olulise tähtsusega

Talupidajad aitavad kaasa linnaelanike toitlustamisel

Bolševike terroririnnakuist hoolimata kulgeb majanduslik elu linnades edasi ettenähtud radu. Sõjaliselt tähtsad tööstused on täies ulatuses säilinud ning toodavad relvi ja tarbeid meie võitlevaile vägedele rindel. Meie rindevõitlejate suurim vaprus aga on asjatu, kui meil ei õnnestu käitisi tagalas hoida töövõimelisina, kui meil ei võimaldu anda töölistele neid tarbeaineid, mis neil on õigus saada toiduainetekaartide põhjal. Meie töötavate kodanike toitlustamine, ühtlasi seega ka käitiste hoidmine töövõimelisina, lasub ainuüksi talupidajate õlgadel.

See ülesanne ei ole kerge. Eriti praegusel ajal, mil piimatoodang on madaiseisus ja talupidajail on muresid juure tulnud evakueerunud linlaste majutamise ning toitlustamisega. Ometi tuleb neist raskusist üle saada. Iga väiksemgi äraandmishulk omab üldvarustuse raamides suurimat tähtsust. Kui igalt eesti piimalehmalt õnnestub päevas ainult poolt liitrit piima ènam saada, siis on meil talvekuudel tekkinud rasvalünk ka täidetud.

On loomulik, et ka kõige madalama piimatoodangu ajal tuleb katta laste, laatsarettide ja haiglate ning töötajate värske piima vajadust. See aga on võimalik vaid siis, kui iga piimatootja endalt maal ikka ja ikka jälle küsib: „Olen ma täna tõesti kõik ära annud, mis võimalik?"

Põllumees teab ammu, et ta peab piima ära andma, ja oleks ülearune ikka jälle neist küsimusist kirjutada ja rääkida, kui meil esineksid ainult korralikud äraandmiskohuslased, kuid need sõnad on esmajoones suunatud tootjaile, kes sellest hädavajadusest seni ei ole aru saanud. Täna on meie ülesandeks kõiki neid piimatootjaid haarata, kes veel oma minimaalset äraandmiskohustust ei ole täitnud, sest juba nende puuduvate normide kohalesaabumine annab suuri varusid, mida tuleb kasutada. Igaüks mõtelgu selle üle järele, miks tema ei küüni teiste jõudluseni.

Tootja ei tohi kunagi unustada, et äraandmiskohustus on minimaalkohustus ja et rindel võitlevate vägede ja töötajaskonna vajadust saab ainult siis katta, kui seda kohustust täielikult täidetakse.

Õhukaitse juhi korraldusi täita igas olukorras vastuvaidlematult.

Elu pisipudemeid

JUUKSURITE PÕUD TALLINNAS

„Teil on hea elada, härra Kiitaspea — pole juukselõikamise muret!"

ÕNNETU HING

„Noh, proua, saite siis kah ilusti maale oma eiamise ja olemisega?"

„Kus seda! Olen õnnetu! Pidin oma koerakese putka linna jätma, autos polnud ruumi — keegi haiglane vanainimene konutas ees. Ja nüüd peab mu koerakè külakrantsidega ühe katuse all magama!"

PEAASI

„Teie pole veel maale evakueerunud, proua Nõudlik?"

„Lähen kohe, kui leian kusagil kolmetoalise korteri ühes vanni, teenijateta ja keekküttega!"

OLUKORRA KASUTAJA

„Teil on auto, kas te ei viiks mu kraaminatukese maale? Mis te selle eest võtate?"

„Mina palju ei võta, annate tasuks ainult kraaminatukese mulle ja lisaks veel klaveri ja pool põrsast!"

HEA NÕU

„Ära imesta! Õpin rehte peksma. Kui maale siirdun, läheb seda oskust vaja. Võiksid ka selle töö ära õppida, tuleb ju sul ka maale minna ja seal on rehepeks tähtsam kui keelepeks!"

Leena-Liisa Tuisutee

VALVE SARETOK

6

Leena ohkab salakesi. Kuidas oli elu Tartus talle armas — aga kas see oli ka juhtumusterikas? Elati ju teatud šablooni järgi sealgi, kuigi see oli meeldiv ja hubane šabloon. Ent kui ta ei jutusta midagi,, siis arvab Kamilla, et tal oli igav, et ta ei leidnud pidet oma uues maailmas, poolenõtust rääkimata.

Ta hakkab pikkamisi kõnelema, jutustab oma üliõpilasorgamisatsioonist, kirjeldab oma uusi sõpru, unistab kevadisest Toomest, õisest paadisõidust Emajõel...

Aga näib, et see õekseid ei rahulda. Nende nägudel on kogu aeg pinev, ootav ilme, mis muutub lõdvaks pettumusmaskiks, kui Leena viimaks vaikib.

Estrella pahvatab.

„Kas sa siis ei kurameerinudki kellegagi?"

Leena on tükk aega vait. Viimaks ütleb ta tasa:

„Ma ei tea, kas seda saab nimetada kurameerimiseks."

Kamilla ja Estrella on korraga väga kehkvel, isegi Vaava liigutab end pisut oma mugavas puhkeasendis.

Leena naeratab. Tuba on juba üsna hämar. Aknast tuleb öölillede tugevat, magusat lõhna. Üks kahvatu liblikas on eksinud sisse ja otsib väljapääsu. Estrella püüab ta kinni, et teda aidata, kuid liblikas pudeneb äkitselt tema sõrmede vahel. Estrella nägu on nõutu ja õnnetu.

„Loodetavasti ei jää keegi teda leinama," püüab ta naeratada. Kamilla viipab talle et ta vaikiks.

„Räägi," ütleb Kamilla Leenale.

„Aga ma ei taha, et te sellest kellelegi jutustaksite," viivitab Leena.

„Narr," teeb Kamilla „kellele me jutustame? Keda see huvitabki?" Aga kohe viisakamalt: „Peale meie."

Estrella poeb uuesti sohvanurka.

„Jah, jutusta," ütleb temagi. „Väga lohutav on kuulda, et sinugi otsisklev süda vilmaks oma ankrupaiga leidis."

„Ma ei tea, kas leidis..." kõhkleb Leena.

„Oh," hüüab Vaava kärsitult. „Alga juba."

Seda Leena ootaski. Ta Pegasus lehvitab tiibu.

„Ma nägin ükskord imelikku und," jutustab ta. „See oli veebruaris, vabariigi aastapäeva paiku. Ma ei mäleta enam, kas enne või pärast, vist ikka päev hiljem. Jäin tollel õõl väga hilja magama ja nägin niisugust und: olin kontserdil. Klaverikontserdil. Ja kummaline, saal oli päris tühi, mina üksi olin seal. Saal oli tühi ja pime, ainult poodium oli valgustatud — seegi kuidagi veidralt, ainult ühe helgiheitjaga, mis oli suunatud klaverile ja kunstnikule, kes mängis. Mul ei olnud kava, kuid teadsin väga selgesti, et kunstniku nimi on Lillekroon."

„Lillekroon," ütleb Vaava, „missugune veider nimi... Meil ei olegi säärast kunstnikku."

Kamilla teeb kärsitu liigutuse ja vaatab Leenale üksisilmi otsa. Ta suu on pisut avatud

„Jah. Lillekroon oli ta nimi," jatkab Leena hämarusest. „Ma teadsin seda päris selgesti, kuigi ma iial varem polnud kuulnud säärasest kunstnikust. Ja ma nägin väga selgesti ta nägu. Iga pisiasja sellest näost. Vasema suunurga juures oli tal väike pruun täpp ja kummalgi põsel sügavad kurrud. Ta laup oli kõrge ja neljanurgeline. Juuksed olid tal väga siledad, ei kuidagi metsik kunstnikutukk. Mõtletan, et see muile tema juures meeldis. Ta meeldis mulle üldse väga — eriti ta silmad, need olid nii mõtlikud ja küsivad. nagu oleks tema elus juhtunud midagi kohutavat ja hämmastavat.. Ja ta käed... ma ei ole iial varem näinud sääraseid käsi — nii tugevaid ja jõuetuid ühtlasi.... Ma tundsin kohe oma südames, et need käed, need sihvakad, suursugused sõrmed on võimelised korda saatma suuri tegusid... aga et nad on väsinud, väga, väga väsinud... Nõnda ta mängiski. Mingi valusa hooga, millest tungis läbi suur väsimus. See oli imeline viis, mis pani mind valutama, üleni... Ma tundsin, kuidas ma ei suutnud enam paigal püsida, kuidas see viis nagu ronis igasse mu liikmesse, kutsus ja meelitas. Ja tundsin, kuidas kunstnik mind oma mänguga sundis ja võlus, kuidas ta mind tahtis saada oma võimusesse.. ja ometi ei tahtinud. Tundus, nagu oleks mängi saatanlik võim sundinud teda võluma mind oma mänguga ja kuidas ta ise kartis seda võimu, kuidas ta oli väsinud, nii lõpmatult väsinud oma kummalisest ja kuratlikust ülesandest... Aga ei olnud midagi parata, ma pidin tegema, mida ta mäng mind käskis... Ma läksin pikkamisi, nagu tõmmatuna ja tõugatuna, lavale, hüppasin klaverile ja tantsisin...

Kamilla sosistab:

„Sa tantsisid klaveril...?"

„Ja tema mängis..." ütleb Estrella hingetult.

„Tema mängis," jatkab Leena, „ja kui ma nägin ta nägu, siis pidin ma nutma. See oli nii kurb, nii kurb, ahastusest ja meeleheitest kaame... Ja äkitselt avastasin, et see ei ole ka klaver, millel tantsin, vaid suur, must puusärk..."

Kamilla karjatab tasakesi. Ta on veendunud kummitusteuskuja ja seetõttu väga kergesti ehmuv.

„See oli ju ainult unenägu!" lohutab ta siis ennast, tundes seljal meeldivaid judinaid

„Jah, see oli ainult unenägu," ütleb Leena pikkamisi ja süngelt. „Ma ärkasin õnneks ega julgenud enam uimuda. Panin rüdesse ja kõndisin täiavail, kuni inimesed hakkasid liikuma. Siis läksin ühe kaasvõitleja poole ja magasin välja. Õhtul läksime sama kaasvõitlejaga kontserdile. *Klaverikontserdile.*"

„Sa julgesid veel!" hüüab Kamilla.

„Kas kunstniku nimi oli tõesti Lillekroon?" küsib Vaava pisut unisena.

Leena naerab tasakesi.

„Muidugi ei olnud. Ma ütlesin ju teile, et ma iial varem polnud kuulnud säärasest kunstnikust. Aga siis..."

Ta teeb kunstliku pausi. Kamilla ohkab raskesti. Leena jatkab:

„Sellel kontserdil istus minu kõrval keegi võõras mees. Ja see oli Lillekroon."

Nüüd karjatavad kõik kolm sõbratari meeldivast üllatusest.

„Kuidas sa teadsid, et see oli Lillekroon?" küsib Estrella kärmesti.

„Ma tundsin ta ju ära!" hüüab Leena. „Ma istusin ta kõrval, nägin väga selgesti ja lähedalt ta nägu. Ja see oli sama, mis kunstnikul minu unenäos Pruun täpike vasema suunurga juures, kurrud põskedes, samad mõtlikud, millestki hämmastatud ja kohutatud silmad. See oli tema. Ma ei teadnud siis veel, et ta nimi tõesti on Lillekroon, ent olin selles veendunud. Te ei oska kujutleda, mis ma üle elasin sellel kontserdil! Ma ei osanud arvata, miks see mees oli minu ellu tulnud. Et ma mitte asjatult ei näinud teda nii selgesti unes, oli kindel. Ja see teadmine oli õudne ja õnnestav ühtlasi. Olin täiesti segane, ei näinud ega kuulnud midagi. See mees võlus ja kohutas mind. Ta vaatas mulle otsa ja kui ma nägin jälle ta kummalisi silmi, siis teadsin, mis pean tegema..."

Vaava ütleb vaikusesse:

„Sa kõnetasid teda?"

„Jah," vastab Leena ja Kamilla hingab kuuldavalt. Estrella kehitab ennast.

„Ma tahaksin suitsetada," lausub ta igatsevalt. „See on nii põnev lugu. Mis siis sai? Sa kõnetasid teda. Millal? Kas kontserdi ajal?"

„Ei, pärast lõppu Ma ei oleks seda nii ruttu julgenud, aga siis leidsin, et seisime garderoobiski kõrvu riideid ootamas. Siis võtsin südame rindu ja kõnetasin teda. Küsisin, kas ta nimi on Lillekroon. Ta oli väga hämmastunud, kuid vastas, et on küll. Ma ei imestanud-ki enam, ma ütlesin: pean teile midagi jutustama, kas me ei läheks siit koos ära? Ta noogutas vaid ja siis läksime tänavale. Oli väga valge öö, kuu oli kuidagi õudne ja ere, iga üksikasi oli selgesti nähtav, täpike ta vasemas suunurgas... Ma jutustasin talle oma unenäo. „Te ei tarvitse mind ju uskuda," ütlesin lõpuks, „võite ju arvata, et olen selle unenäo välja mõtelnud, et teiega tuttavaks saada, aga ma vannun teile, et mul tänaseni polnud aimugi teie olemasolust." Ta vaikis kaua. Siis jäi ta seisma ja pani käe mu õlale. „Ma usun teid," ütles ta, „iga sõna."

Ma olin nii segamini ja nõutu.

„Mispärast," küsisin, vaadates ta kahvatusse, lõpmatult valulisse näkku, „mispärast pidin mina nägema teist säärase unenäo? „Milleks näidati minule seda?"

„Et teid hoiatada minu eest," ütles ta ja läks...

Kamilla hüüab pettunult:

„Ja see oligi kõik?"

„Ei," ütleb Leena kareda häälega, „see ei olnud kõik. Ma hakkasin teda müüd kõikjal kohtama. Kontserdidel, teatris, ükskord ka meie organisatsiooni vastuvõtul, sest ta oli üliõpilane nagu minagi. Aga iga kord kui ta mind nägi, kadus ta kohe. Ta vältis mind lausa silmatorkavalt. Võite kujutleda, kuidas see mulle haiget tegi Sest mina... armastasin teda..."

Ükski tütarlastest ei julge rääkida, kuni Leena vaikib, otsides sõnu jatkamiseks.

„Ma ei suutnud teda kuidagi unustada, kuigi kõigest hingest püüdsin. Tegin, mida oskasin, et mõtteid kõrvale juhtida sellelt elamuselt ja tundelt — töötasin metsikult, lõbutsesin kramplikult... aga sellest ei olnud kasu. Iga päevaga kasvas minus valu ja igatsus. Mitu korda tahtsin kirjutada talle, ma teadsin ju, kust teda leida. Tartu on ju nii väike. Aga iial ei olnud mul selleks julgust. Mulle meenus [illegible] ta kõikjalt põgenes, [illegible]n. Mõtlesin juba, et [illegible]naipaika ja sõidan ko[illegible]s oleksin ütelnud oma emale:...

Tähelepanuks elanikele!

1. **Õhurünnaku ajal on iga mees ja naine sõdurina üldsuse huvide kaitsel, mis on kõrgemad kui isiklikud erahuvid.**
2. **Ainult ühiselt õhuterrori vastu võideldes saavutatakse tõhusaid tulemusi.**
3. **Chukaitsejuhi korraldusi tuleb igas olukorras vastuvaidlematult täita.**
4. **Igas majas olgu küllaldaselt varutud vett ja liiva kustutustõdeks.**
5. **Olge valvel süütepommide, sädemete ja lendtule vastu.**
6. **Naabri kahjutule kustutamine on tähtsam kui enneaegne oma vara päästmine, sest seega tõkestad tule levikut ka oma kodule.**
7. **Pärast tungivate kustutus- ja päästetööde lõppu pöördu tagasi oma teenistuskohale, sest seda nõuavad üldsuse huvid.**

Kahe kuu suhkur korraga kätte

Või, juustu, marmelaadi ja margariini jagamine eeloleval nädalal

Meie tänase lehe ametlike teatede osas on avaldatud Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja teadeanne või, juustu, suhkru, margariini ja marmelaadi andmise kohta Eesti linnades, asulais ja maal 30. toitlusperioodi IV toitlusnädalal, s. o. 27. märtsist 2. aprillini s. a. Sellekohaselt antakse eeloleval nädalal:

Võid — 0—5-a. väikelastele ja lastele kupongidel trükitud koguses ja ravi- ning lasteasutustele ostulubadega vorm B.

Margariini antakse kõigile lisakaartide omajaile lisakaartidel märgitud koguses, avalikele ja kinnistele toitlustamisettevõtteile, ostulubadega vorm B (välja arvatud ravi- ja lasteasutused) ning kõigile neile, kellel Turukorraldusvalitsuse korraldusel on võimaldatud igal juhul saada kätte kaardil trükitud elatustarbeainete kogused.

Väljaspool linnu, kus margariini kohal ei ole, antakse eelnimetatud taroijaile margariini asemel võid.

Toitlustamisettevõtteis on lubatud 0—5-a. väikelaste ja laste võikuponge vastu võtta ja arvestada täies koguses, 6—17-a. noorte võikupongide väärtuseks tuleb lugeda 100 grammi, kuna

18-a. ja vanemailt normaaltarbijailt on lubatud vastu võtta 100-g võikuponge,

kusjuures 80-g võikupongid tuleb lugeda kehtetuks. Lisakaartide võikuponge arvestatakse täies koguses.

Tallinna, Tartu ja Pärnu linnades saavad 6—17-a. noored ja 18-a. ja vanemad normaaltarbijad 250 g marmelaadi elatustarbeainete põhikaardi erikupongi „30-M" vastu.

Kuna transporditraskusist tingituna on võimalik, et marmelaad ei jõua igal pool õigeaegselt kohale, siis on erikupong marmelaadi saamiseks kehtiv 31. toitlusperioodi II toitlusnädala lõpuni, s. o. kuni 16. aprillini s. a.

Järgmisel toitlusperioodil, s. o.

3.—30. aprillini, antakse tsiviilelanikele suhkrut

elatustarbeainetekaartide järgi kahekordses koguses, ja nimelt 0—5-a. väikelastele ja lastele 1600 grammi 31. toitlusperioodi elatustarbeainete põhikaartide 800-grammiste suhkrukupongide vastu ja 6—17-a. noortele ja 18-a. ja vanemaile normaaltarbijaile 800 grammi 31. toitlusperioodi elatustarbeainete põhikaartide 400-grammiste suhkrukupongide vastu.

31. toitlusperioodi suhkrukupongide vastu müüdav suhkur on määratud kaheks perioodiks ja nimelt 31. ja 32. toitlusperioodiks. Lisatoidualnetekaartide suhkrukupongide vastu suhkrut kahekordses koguses müüa ei ole lubatud. Seda tuleb müüa koguses, mis kupongile trükitud.

31. toitlusperioodil antakse veel juustu ja nimelt 0—17-a. väikelastele, lastele ja noortele kõigis linnades à. 150 grammi 31. toitlusperioodi juustukupongi I—II vastu aja eest 3.—16. aprillini ja à 150 grammi 31. toitlusperioodi juustukupongi III—IV vastu aja eest 17.—30. aprillini.

18-a. ja vanemaile normaaltarbijaile müüakse juustu Tallinna, Tartu, Tapa ja Rakvere linnades ühekordselt à 300 gramm, elatustarbeainete põhikaardi erikupongi „31—U" vastu.

Vaikne kooliaasta lõpp Viljandis

Samuti kui mujal, lõppes ka Viljandimaal laupäeval õppetöö. Koolitöö lõppaktused toimusid tagasihoidliku ilmega. Kuna suurem osa koolimaju on rakendatud sõjaliselt tähtsateks ülesanneteks, siis ei olnud koolidel võimalik lõppaktusteks oma kooli ruumidesse kokku tulla. Selle tõttu kogunesid Viljandi Haridusseltsi gümnaasiumi lõppklassi õpilased oma direktori korterisse, kus sündis lõpetanutele vastavate tõendite väljaandmine.

Kokkutulekul kõneles haridusseltsi kooliseltsi kauaaegne juhatuseliige praost Lattik, märkides, et need tütarlapsed, kes praegu lõpetavad kooli, teevad seda täiesti erakordsetes oludes. Kuid iga tütarlaps peab kaasa võtma selle teadmise, et tema ka raskeil aegadel peab kasvama seesuguseks eesti naiseks ning emaks, kes kannab edasi oma rahva kõige paremaid omadusi. See peab sündima ka üle nende tohutute raskuste, milliseid eesti naised ning emad peavad kandma terrorirünnakute all.

Praost Lattik märkis lõpuks, et seesugused raskused ei murra eesti naist ilalgi, vaid kasvatavad tema ainult veel tugevamaks.

Viljandi teine suurem gümnaasium, nimelt Viljandi maagümnaasium, pidas oma lõppaktuse Viljandi raekoja saalis. Lõpetajaile ütles kaasa paremaid tervitusi Viljandi linnapea Vilms. Nimetatud kooli lõppaktusel torkas silma, et suur osa kooli lõpetajate hulgast ei viibinud kohal, kuna ligi pool selle kooli käesoleva aasta lõpetajaid on siirdunud rindele.

Koolide lõppaktused lõppesid kõikjal hümniga.

Viljandi maakoolivalitsuse andmeil on õppetöö sellest hoolimata, et kooliaasta oli erakordselt lühike ning korduvalt tuli seda katkestada mitmesuguste ettenähtamatute asjaolude tõttu, kujunenud sliski küllalt rahuldavaks.

Viljandimaa õpilased siirduvad suvevaheajaks enamuses põllutöödele, samuti suurem osa õpetajaist. Õpilaste rakendamist töödele teostab peamiselt Sakala noortemalev, kuna õpetajate töölerakendamine toimub peamiselt maakoolivalitsuse kaudu.

Avastati enamlaste mõrvakelder

Laupäeval avastati Tallinnas uus enamlaste mõrvakelder Pikk tn. 57 majas, kus enamlased enne Saksa vägede Tallinna saabumist on tapnud arreteerituid.

Keldri muldpõranda alt

leiti luukere, mille pealuus kuklas on revolvrilasu auk.

ERÜ äraviidute otsimise ja tagasitoomise osakonna ZEV-i esindajate poolt tehti kindlaks, et

mõrvatu on Valdur Hendriku p. Mutt,

sünd. 2. novembril 1907. a.

Laibale satuti täiesti juhuslikult. Pikk tn. 57 hoovil asuva vana kivimaja all võlvitud keldris teostatakse praegu puhastus- ja korrastustöid.

Ühes rohkearvulistest keldritest leiti muldpõranda seest ainult paarikümne sentimeetri paksuse mullakatte alt inimese luukere. Riided on sedavõrd kõdunenud, et nende värvi ei ole võimalik kindlaks teha. Hästi säilinud aga on kingad ja püksrihm.

Riietejäänuste hulgas leidus üks võrdlemisi hästisäilinud dokument

Valdur Hendriku p. Mutti nimele.

Sellenimeline isik elas Tallinnas S.-Kloostri tn. 14—1. Enne enamlaste võimuhaaramist 21. juunil 1940 oli ta õpetajaks. Enamlaste ajal oli Valdur Mutt algul raamatupidaja ja siis tööline Raudsepp-Rudsoni maalritöödel.

Valdur Mutt arreteeriti NKVD poolt 26. augustil 1941. a. Raudsepp-Rudsoni maalritööde juurest ja jäi sellest ajast peale kadunuks.

Leitud luukere ülevaatusel selgus, et enamliku terrori ohver

on mõrvatud revolvrilasuga kuklasse,

nagu kõik teisedki NKVD poolt mõrvatud isikud. Luukere ühe sõrmeluu ümber leidus kuldlaulatussõrmus. Sellest võib järeldada, et mõrvamine toimus suure rutuga, otse enne enamlaste põgenemist Saksa vägede tuleku eel, sest tavaliselt röövisid enamlased oma ohvritelt mõrvamise puhul kõik väärtehted ja kaasasolevad tarbeasjad.

Valdur Mutti luukere leiukohast mulla seest

tuli välja veel üks saabas,

seepärast võib arvata, et keldris leidub veelgi teiste NKVD mõrvaohvrite jäänuseid. Kaevamised jatkuvad.

Pikas tänavas majas nr. 57 oli enamlaste ajal korteris üks NKVD valveväeosi.

Maja on hoovi kaudu ühenduses kõrvalmajaga, kus enamlaste ajal asus NKVD.

Arreteerituid ja mahalaskmisele viidavaid ei toonud enamlased NKVD majast välja mitte Pagari tänava pool olevate uste, vaid kõrvalmaja hooviväravа kaudu.

Üks arreteerituid,

kellel õnnestus mahalaskmisest pääseda, jutustab, et kuigi temale NKVD majast väljavilmisel pandi kott pähe, nägi ta siiski, et teda viidi Pagari tn., endisest sõjaministeeriumi hoonest välja Pikale tänavale kõrvalmaja hoovi kaudu.

Teatavasti tavatses NKVD mõrvata oma ohvreid samas hoones, kus asus NKVD tribunal, et surmalemääratute veoga mitte elanikonnas tähelepanu äratada.

Kuna Pikk 57 hoovimaja all on rohkesti keldreid,

mida NKVD kasutas arreteeritute kinnipidamiseks, siis on tõenäoline, et sealt avastatakse veelgi uusi enamlaste mõrvaohvreid.

Süütepommide kustutamine

Järjekordselt demonstreeriti Tallinnas mitmesuguste süütepommide kustutamist

Laupäeval korraldati Viru väljakul süütepommide kustutamise demonstratsioon, et anda elanikkonnale praktilisi juhiseid tulehõu vastu võitlemiseks õhurünnakute korral.

Demonstratsiooni läbiviimiseks olid rakendatud Tallinna tulekõrje ja õhukaitse meeskonnad, kes tutvustasid pealtvaatajaile mitmet liiki süütepommide kustutamist lihtsamate vahendite — vee ja liivaga. Väljakule kogunenud arvukale rahvahulgale andis seejuures valjuhäälduja kaudu seletusi Tallinna tuletõrje ja õhukaitse ülem E. Umblia.

Demonstratsiooni, mis vältas ligemale tund aega, jälgis pealtvaatajaskond elava huviga, vlies kaasa hulga kasulikke praktilisi kogemusi.

Käsitlemisele oli võetud seekordsel demonstratsioonil vaenlase poolt enamtarvitatavad pommiliigid — elektroon-termiitsüütepommi ja termiitnaftapomm. Lisaks nendele aga tutvustati pealtvaatajaid ka

kobar-süütepommide või nn. „Molotovi leivakorvidega", milliseid muuhulgas kasutati ka viimasel Tallinnale teostatud terrorirünnakul.

Kobar-süütepommid koosnevad, nagu juba nimigi ütleb, mitmest vähemast pommist, mis võivad tekitada rea pisemaid tulepesi. Tavaliselt leidub seesuguses „leivakorvis" 10—20 termildiga täidetud piekk-silindrit. Võrreldes teiste süütepommidega on nende kustutamine lihtne ja nõuab vähe kustutusmaterjali. Seejuures tuleb aga silmas pidada, et kustutataks kõik üksikud pommid, mis on paisatud tabamuskoha lähikonda.

„Meie ümber kerkivad hoonete ahervared näitavad, millist kahju võivad tekitada süütepommid, kui nende kahjutukstegemisel ei omata küllalt praktilisi kogemusi," kõlab valjuhääldajast. „Ometi on võimalik julge ja ühise tegutsemise ja tuleohtu vähendavate ning kustutustöid hõlbustavate ettevalmistustega tulepesadest õigeaegselt jagu saada ja kahjutuiele piiri panna."

Kuivõrd suure tähtsuse omavad õigeaegsed ettevalmistused tuleohu vähendamiseks, selgub järgneval demonstratsioonil.

Väljakule on püstitatud miniatuurne pööning, mis jaguneb vaheseina läbi kaheks. Pööningu üks pool on korrastatud eeskujulikult, seal ei leidu midagi peale liiva ja kustutusvahendite.

Kaitseriietes tuletõrjuja

süütab 12,5-kilose termiitnaftapommi ja paiskab selle korrastatud pööningule.

Hetk hiljem on kogu ruum tuld täis.

Nüüd ruttavad kohale kustutajad ning haaravad „õnnbritega pommile vett peale kandma. Ent sellest on vähe abi. Tekib ainult paksemat suitsu, kuna pomm põleb endiselt särisedes edasi.

Nüüd võetakse tarvitusele hüdropult ning terava, tugeva veejoaga tehakse pomm pesgi kahjutuks. Ühtlasi niisutatakse süütepommi ümbrust, kuhu on sattunud hulgaliselt ohtlikke sädemeid. Seejärele kuhjatakse pommile paks kiht liiva, et leeke lõplikult lämmatada.

Järgnevalt näitab kustutusmeeskond, et hüdropuldi puudumisel

on võimalik süütepommi kustutada ka ainult liivaga,

mida aga tuleb pommile peale kanda eriti rohkesti. Tarvilik on seejuures ka liiva niisutamine, et leekide läbiloömisjõudu taltsutada.

Kustutajail tuleb aga arvestada seda, et

liiva all pomm siiski püpea ei kustu.

Kui pisut hiljem liiv labidatega laialt aetakse, löövad leegid uuesti välja.

Hoopis raskemasse seisukorda on asetatud aga kustutajad korrastamata pööningul.

Väljakule püstitatud pööningu teine osa on tüübiline kolikamber. Siin leidub vanu kolikaste, nöörile riputatud pesu, saepuru, vanu pabereid ja muud seesugust, mida kõigist hoiatuisist hoolimata ka praegu veel mõnel pool võib leida.

Niipea kui termiitnaftapomm seesugusel pööningul põlema on paugatanud, on kohe ka kogu katus ja koli leekides. Nüüd võib siin aidata ainult veel tuletõrje, kui ta arvukate kustutusvahenditega varustatult õigeaegselt kohale jõuab.

Õhurünnakuil, kus tulekahjusid tekib paljudes kohtadeš, ei saa tuletõrje igale poole, vähimalt mitte õigeaegselt, ja hoone on määratud paratamatult hukkumisele.

Edasi demonstreeriti veel

elektroonnaftapommi kustutamist liivaga ja termiitnaftapommi kahjutuks tegemist veetünnis.

Termiitnaftapomm paisatakse alla kõrgelt tuletõrjeredelilt.

Niipea kui sealt on löönud välja leegid, ruttab kohale kaitseriietuses kustutaja, haarab pommi sabast ja viskab selle veetünni, kattes tünni kaanega. Veidi aega põleb veepinnale sattunud õli, siis aga võidakse pomm rahulikult tünnist välja öngitseda. Ta on muutunud täiesti kahjutuks.

Demonstratsiooni ajal anti valjuhäälduja kaudu elanikele ka rida muid juhiseid käitumiseks kahjutulede korral ning nende vältimiseks. Hiljem kogunes tuletõrjujate ümber hulgaliselt inimesi, päirides täiendavaid seletusi mõnesuguste kustutusviiside kohta.

Lähemal ajal tahetakse Tallinnas korraldada samalaadne demonstratsioon, kus käsitatakse nüihästi seniseid kui ka mõnesuguseid uudseid kustutamisviise.

PAUL ETRUK †

In memoriam

17. märtsil s. a. suri vaikselt ja kõigile ootamatult meie endise Eesti Postivalitsuse kauaaegne abidirektor ja tehnilise ala juht dipl. ins.-elektrik Paul Etruk 65 aasta vanuses.

Kadunu sündis 4. 12. 1878. a. Kuressaares. Lõpetanud Kuressaare gümnaasiumi täiskursuse, astus Peterburi Aleksander III elektrotehnika instituuti, mille lõpetas 1904. a. I j. elektriinseneri kutsega.

Pärast ülikooli lõpetamist astus postiametkonna teenistusse 18. 7. 1904. a., olles Turkestani ja Taškendi posti-telegraafiringkondades vastutavatel kohtadel tehnika alal, viimati, 1915. a. saadik kuni Eestisse tulekuni, Taškendi I klassi telegraafikontori ülemaks.

Tulihingelise eestlasena siirdus kohe pärast oma kodumaa iseseisvaks saamist ja võimaluste avanemist tagasi Eestisse, kus astus 1921. a. postiametkonna teenistusse, et rakendada kogu oma jõud, rikkalikud teadmised ja kogemused oma kodumaa sideala korraldamiseks ja ülesehituseks, algul vanemtehnikuna ja alates 1922. a. peainsenerina, võttes oma õlgadele kogu Eesti telegraafi-telefoni- ja raadioside loomise ja korraldamise juhtimise. 1927. a. peale oli ühtlasi ka postivalitsuse abidirektoriks, millisel kohal teenis kuni kommunistliku võimu tulekuni Eestis, mil ta aktiivsest juhtimisest tagasi tõmbudes jäi idealal edasi teenima, et töötada Eesti kasuks nii palju kui võimalik ka muutunud oludes. Pärast kommunistide lahkumist alustas uue innuga sõjas laastatud telegraafi-telefoniside korraldamist. Saksa tsivilvõimude tulekul jäi Saksa riigiposti teenistusse asjatundjana ja nõuandjana sidetehnika alal kuni oma surmani.

1924. a. peale kuni iseseisvuse lõpuni oli kadunu ka raadiokomitee esimehe asetäitjaks.

Kadunu töö motoks oli tasa ja targu tegutsemine, mis temal oma tagasihoidliku iseloomu, eriala põhjaliku tundmise ja oma töö vastu suure huvi omamise tõttu ülimal määral ka õnnestus. Kadunu tagasihoidlikkuse tõttu avalikus elus jäi ta väljaspool oma ametkonda laialdasemalt küll tundmatuks, kuid seda suuremad olid tema töö tulemused kodumaa hüvanguks, sest pühendades kogu oma jõu töö alale, suutis tema Eesti telegraafi-telefoni- ja raadioside viia selle tunnustatud kõrgele tasemele. Tähtsamaist tema algatusel ja juhtimisel teostatud saavutusist side alal võiks nimetada: Tallinna ja Tartu telefonivõrkude automatiseerimine, maa ühe telefoniseerimine, telefoniabonentide arvu tõstmine Eestis üle 30 000, telefonikaugeühenduste rahvusvahelistele nõuetele vastav korraldamine ja raadioside loomine välismaade ja laevadega.

Kadunuga kaotas eesti rahvas praegusel raskel ajal ühe parima sideasjanduse tundja ja tulise isamaalase, keda just nüüd väga vajaksime.

Olgu kerge Sulle kodumaa mull, mida Sa nii väga armastanud oled, ja rahus!

Kaasteenijad

Sõjakorjandus lõppes

Hoolimata ettenähtamatuist esilekerkinud takistavaist asjaoludest on korjandus viidud edukale lõpule

Vabaduspäeva eelpäeval alanud ülemaaline sõjakorjandus jõudis möödunud nädalal lõpule.

Suurem osa ERÜ ringkondadest lõpetas korjanduse varemmääratud tähtajaks, 23. märtsiks; üksikutes ringkondades, kus korjandus algas veidi hiljem, jatkus annetuste kokkuvõtmine sliski veel laupäevani.

Korjanduse tulemuste kohta

ei ole seni jõutud veel üksikasjalisemaid kokkuvõtteid teha. Kuid nagu esialgsed andmed näitavad, on kogu maal kõik rahvakihid korjandust elavalt toetanud. Eriti rohkearvuliselt on seekordsel korjandusaktsioonil tulnud kokku annetusi esemeis mille järele tunti ka kõige enam vajadust.

Üksikuis ringkondades, nii näiteks Tallinnas, tõkestasid korjandust välised asjaolud. Muuhulgas hävis siin terrorirünnaku tagajärjel ka suur osa kokkütulnud esemeist. Samuti

ei saadud Tallinnas korjandust tehnilistel põhjustel endiselt jatkata

ning tuli piirduda annetuste vastuvõtmisega ringkonnaameti juures.

Ka mõnedes teistes ringkondades kerkis üles uusi ülesandeid ühenduses linnade evakueerimisega, mis osaliselt tööd pidurdasid.

Neist ettenähtamatutest raskustest hoolimata võib korjandust ülemaalises ulatuses kogusummaliselt edukaks pidada ja ringkonnajuhtidelt saadud esialgsete andmete põhjal võib üteida, et annetuste koguhulk ületab kõik senised korjandused.

Elavalt toetasid sõjakorjandust rahaliste annetustega ka sõjamehed ise.

Nii saabus Tallinna ringkonnaametile ühelt rindel viibivalt kompaniilt 2005 rmk., ühelt julgeolekupolitsei pataljonilt 2300 rmk., ühelt Eesti lennuüksuselt 2010 rmk jne.

Tallinna prefektuur omalt poolt on pannud kokku 3595 rmk suuruse summa, mis ann üle Tallinna ringkonnaametile. Edasi on annetanud Org. Todt Tallinna ringkonnaametile 877 rmk.

Vähemaid, mõnesajamargalisi annetusi on tulnud kokku terve hulk.

Sõjaväe- ja politseiüksuste poolt on teatatud ühtlasi ERÜ-le, et annetatud summasid võib ERÜ oma äranägemise järgi

kasutada ka pommitusohvrite abistamiseks.

Sõjakorjanduse ajal elanud rindepakkide kogumise aktsioon jatkub praegu endiselt.

Haapsalus lõpetas sanitaarkursused 26 noort

Haapsalus lõppesid noortemaleva poolt korraldatud sanitaar-esmaabikursused, mis algasid 13. veebruaril. Need algasid ligi saja osavõtjaga, kuid kõik osavõtjad ei saanud kursust lõpetada, kuna osa neist kuulus gümnaasiumi alamate klasside õpilaste hulka, kes kooli sulgemisel pidid linnast evakueeruma.

Kursuse lõppemisel toimusid kolmapäeva õhtul noortemaleva staabis vastavad eksamid, mis olid igale üksikule kolmes aines. gaasikaitses, sidemete valmistamises ja esmaabi üldistes ülesannetes ja küsimustes. Eksameile oli ilmunud 34 kursusest osavõtnut, kellest vastavaid katseil kursuse lõpetanuks tunnistati 26 osavõtjat, kellele hiljem ka vastavad sanitaardiplomid välja antakse.

Tallinna teateid

Kauplused ületavad raskusi

Kaupluste alatiste ostjate süsteem uuesti ellu

Kaupluste tegevuse alal on Tallinnas suudetud suures osas ületada 9./10. märtsi õhurünnaku tagajärjel tekkinud raskused.

Kõik allesjäänud elatustarbeainete- ja lihakauplused on juba mõnda aega avatud

ja nende arv on küllaldane linna jääva elanikkonna varustamise teostamiseks.

Tööstuskaupade kaupluste osas on ühel ja teisel ärialal lünki tekkinud, millede kõrvaldamine on iähema aja küsimus.

Hävinud kaupluste asemel on kauplustepidajad energiliselt asunud uute ruumide otsimisele ja kaupluste sisustamisele. Linnavalitsus omalt poolt on selleks kõigiti kaasa aidanud, andes tarvitusse korral vähemtähtsate säilinud äride (mänguasjadekauplused jne.) ruumid kasutada eluliselt tähtsamatele äridele, millede ruumid on hävinud.

Tallinna kaupmeeskond on pärast terrorirünnakut näidanud omajagu aktiivsust ärielu uuesti normaalsetesse roobastesse juhtimisel ning

rida ärisid avas uksed juba varsti pärast õhurünnakut.

On aga ka neid, kes veel nüüdki pole suutnud oma ärisid avada. Neid on sliski vähe.

Nende äripidajate suhtes, olgu nad kaupmehed, juuksurid jne., kes ei ava oma ärisid, astub linnavalitsuse kaubandus-tööstusosakond vastavaid samme.

Kaubandus-tööstusosakond annab neile tähtaja, milleni tuleb ärid korda seada. Kui sellele äripidaja poolt tähelepanu ei pöörata, siis võetakse talt äripidamisluba ära.

Avalike toitlustamisettevõtete tegevus oli pärast õhurünnakut algul raskendatud, sest paljudes neis puudus vesi ja elekter, samuti olid aknad purustatud.

Nüüd aga on enamik toitlustamisettevõtteid, mis alles jäid, juba töös. Üksikutes enamkannatanud ettevõtetes teostatakse praegu remonti.

Kõigis

avalikes toitlustamisettevõtetes saab praegu iga päev umbes 20 000 tallinlast süüa.

Leivatööstuste tegevuses esinesid algul samad raskused kui toitlustamisettevõteteski Iga järgneva päevega suudeti aga leivatoodangut tõsta ning viimastel päevadel on leivatoodang saavutanud juba endise kõrguse.

Kuna Tallinna elanike arv on evakuatsiooni tõttu vähenenud, on kaalumisel võimalus leivaülejäägi suunamiseks Tallinna ümbruskonna elanike toitlustamiseks. Kasutada teeb siin ainult transpordivõimaluste leidmine.

Seoses uute elatustarbeainetekaartide väljaandmisega ja elukohtade stabiliseerumisega on lähemal ajal ette näha jällegi kaupluste alatiste ostjate süsteemi ellurakendamine, mis võimaldab kaupade täpset äridessesuunamist ja koos sellega kõrvaldab kodanike ülearused käigud soovitud ainete ostmiseks.

Uudiseid kodumaalt

Tartust

Oskuseksamid. 3. aprillil algavad Tartu tööstusliku kutseoskuse ameti juures meistrite ja oskustööliste **kutseeksamid.** Soovitavaldusi võetakse vastu 31. märtsini. Eksamimaiksuks on oskustööliste 10 rmk. ja meistritel 35 rmk.

Tulekahju Ropka mõisas. Möödunud laupäeval juhtus tuleõnnetus Ropka mõisas asuvas kahekordses puumajas.

Maja muutus tuleõnnetuse tagajärjel täiesti elamiskõlbmatuks.

Tuleõnnetus sai alguse vene sõjapõgenike lagelt, kes olid tulega mänginud, mitu selle õlgedele levida lasknud. Tulele valmistas soodsa pinna maja ehituviis — seinte-, põranda- ja laevahed olid ehitusmääruste vastaselt täidetud sheepurugа. Seetõttu kujunes tuletõrjetöö vähe tagajärgi andvaks.

Majanduslikku kahju tekkis peale maja elamiskõlbmatuks muutumise veel sõjapõgenikel, kel hävisid kiresti levivas tules jalatsid ja rõivavarustus.

Tuleõnnetud leidsid ajutist peavarju Ropka mõisa valitseja juures.

Koeramaksu tähtpäev. Tartu linna rahandusosakonna korralduset tuleb linna administratiivpiires elunevail koerapidajail oma koeramaks 1944./45. eelarveaasta esimese poole eest tasuda hiljemalt 1. aprilliks.

Valgamaalt

Valga Peetri-Luke kog. annetus. Möödunud nädalal laekus Valga Peetri-Luke koguduse pastori A. Tamme üleskutsel tema koguduseliikmeilt 352 rmk. toetuseks Tal linnas pommitusrünnakul kannatanuile.

Pühadepakikesi eesti sõdureile. Valgamaal teostas Laanemetsa maamaiteseltis möödunud nädalal korjanduse, et saada toiduaineid pühadepakiketе valmistamiseks eesti rindesõdureile. Inimesed suhtusid korjandusele soojalt ja annetasid jahu, liha, mune ja muud. Nüüd on agarad maanaised ametis kogutud toiduainetest kütpsiste valmistamisega.

Viljandist

Teised aknad eest ära. Viljandi politsei abiprefekti korraldusel tuleb Viljandi linnas hiljemalt 26. märtsiks kõikidel hoonetel akende teised raamid eest ära võtta. Nimetatud korraldus on tehtud asjatute kahjustuste vältimiseks võimaliku õhurünnaku puhul.

Ühtlasi toimub Viljandis intensiivselt killukaitse-kraavide ning varjendite kaevamine, mida teostatakse ühtaegu linna avalikel väljakuil ja parkides kui ka võrdlemisi paljudes eraaedades ning paikades.

Läänemaalt

Põhiraamatute väljaandmine lõpul. Enamuses Läänemaa valdades on talundite põhiraamatute väljaandmine, mis algas möödunud aasta novembris, lõpule jõudnud.

Üksikuis valdades, kus kiirete ja hooajaliste tööde tõttu talundite põhiraamatute väljaandmine viibis, on see nüüd kiirendatud korras käsile võetud.

Petserist

Petseri linn annetas 15 000 rmk. Petseri linnavalitsus on otsustanud annetada sõjakorjanduse kaudu eesti väeosadele, haavatuile ja sõja läbi kannatanuile 15 000 rmk.

Linnavalitsuse poolt algatatud sammu kiitsid ka raehärrad heaks ja tähendatud summa otsustati lisaeelarvesse võtta.

Petserimaal töötab 12 arsti. Praegu töötab Petserimaal 12 arsti. Viimased võimaldavad ravi ka haiguskindlustatuile, kuna selles osas piirkonna usatdusarstiks on dr. Kroll. Pealeselle töötab Petseris veel kolm hambaarsti ja maakonnas koos linnaga kuus ämmaemandat. Haiglate arv piirdub vaid ühega, kuna kogu maakonna vajadusi rahuldab Petseris asuv Petseri maahaigla.

Raehärrad pidasid koosolekut. Möödunud nädalal toimus Petseri linnavalitsuse ruumes linna raehärrade järjekordne koosolek.

Koosolekust võttis osa kuus raehärrat, kuna kaks puudus. Koosoleku avas linnapea J. Adel, kuna eelmise raehärrade koosoleku protokolli luges ette linnasekretär H. Põder. Käesolev koosolek, mille tähtsamaks päevakorrapunktiks oli lisaeelarve vastuvõtmine, oli järjekordselt teine raehärrade tegevuse vältel.

Lisaeelarve kinnitati tasakaalus 28 200 rmk. Suuremaks tuluks on eelarves tööndusmaks — 23 200 rmk.

Kuressaarest

Korjandus sõjaväehaigla jaoks. Saaremaa naisomakaitse on teiste maakondade eeskujul asunud sõjaväehaigla organiseerimise eeltöödele Kuressaares. Nii teostatakse praegu naisomakaitse poolt korjandust sõjaväeambulantsi-haigla ellukutsumiseks, mis on rahva hulgas leidnud väga elavat tähelepanu.

Hiiumaalt

Käina saadab sõdureile pühaderõõmu. Möödunud nädala lõpul läks Käinast teele järjekordne saadetis rindepakke, millest sada pakki on valmistatud Käina naisomakaitse poolt ja mis sisaldavad kindaid, sokke, tubakakotte jne. Ühtlasi saadab Käina ERÜ piirkond teele Haapsallu materjali rindepakikeste valmistamiseks, kokku 1000 muna, 10 kg võid, 50—60 kg jahu, millest osa on juba küpsisteks valmistatud. Ka saadetakse Haapsalu Eesti sõjaväehaigilale käteräite, padjapüüre, patju ja tekke.

Seni selgitatud 463 terrorirünnaku ohvrit

Senistel andmetel sai enamlaste terrorirünnakul Tallinnas surma 463 eraisikut. See arv võib veel mitteoluliselt suureneda.

Kontsert terrorirünnaku ohvrite mälestuseks

Pühapäeval, 26. märtsil, kell 15 korraldatakse Toomkirikus kontsert enamlaste terrorirünnaku ohvrite mälestuseks. Esineb Tallinna Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel. Kavas L. van Beethoveni helindeid. Sissepääs vaba.

Kontserdi puhul on ka karbikorjandus ERÜ heaks.

Evakueeritavate isikute asjade veo eest ei tohi tasu nõuda

Tallinna linnakomissari 25. märtsil avaldatud teadaande kohaselt ei tohi autojuhid ja sõidukite omanikud evakueeritavailt isikuilt nende asjade ja pakkide veo eest tasu nõuda.

Veokulud maksetakse autojuhtidele või sõidukiomanikele selle asutuse poolt, kelle poolt nad vedudele rakendati.

Sõidukulude väljamaksmine sõidukiomanikele seniste vedude eest toimub lähemail päevil.

Tähelepanuks käitistele

Juhitakse tähelepanu sellele, et uus palgamäärus omamaiste teenistujate ja tööliste kohta 5. novembrist 1943 on avaldatud kindralkomissari Amtsblatis nr. 1—2 12. jaanuarist 1944. Amtsblatt ilmus „Revaler Zeitungi" kirjastusel ja on seal müügil. Käitistele soovitatakse muretseda endale Amtsblatt, mis ilmus 12. jaanuaril 1944.

Teadaanne

Hoonetegrupijuhte, kes end seni pole registreerinud, palun seda viibimata teha oma politseijaoskonnas. Samas kohas antakse uued instruktsioonid ja korralduse tegevuse jatkamiseks.

Tall. pref. välispol. komandör

Kompvekke müüb 3 äri

Täiendavalt meie eilses lehes toodud teadaandele kompvekkide müügi suhtes suhkrukupongide vastu palutakse meid teatada, et peale Kave kaupluse Harju 45 müüvad karamellkompvekke Tallinnas E. Rauneti äri S.-Karja 17 ja V. Trooni äri Kullesepa 11.

ÕIENDUSEKS

Meie lehe eelmisse numbrisse on sattunud kirjutusse „Elatustarbeainete-kaartide väljaandmise kord Tallinnas" eksitav trükiviga. Mitte 3. märtsiks, nagu lehes toodud, vaid 3. aprilliks tuleb käitiste ja asutuste poolt kaardid üksikisikuile välja jagada.

Pimendamise aeg täna ja homme

Algus kell 18,40, lõpp kell 04,40.

Perekonnaseisuteated

Tallinna linna perekonnaseisuametis on registreeritud järgmised perekonnaseisumuudatused:

Sünnid: Aarne Vaopere; Anne Sau.

Abiellumissoovid: Aleksander Süit ja Eugenie-Marie Luuk; Roland Leevet ja Ella Vunder; Johannes Keitjärv ja Ruth Lindva.

Abiellumised: Raimund Saumaa ja Asta Varner; Aleksander Väin ja Magda Maisvel; Eduard Ritso ja Inda Karma; Ain Treufeldt ja Velda Kasenuem.

Surmajuhtumid: Vilhelmine-Marie Alver, neiuna Peek, 59 a.; Kustav Ploompuu, 62 a.; Johannes Eidok, 57 a.; Alphons-Vilhelm Loppe, 26 a.; Anna Põõr, neiuna Riimann, 75 a.; Leena-Marie Gustavson, neiuna Lukk, 65 a.; Juhan Liht, 72 a.; August Kruus, 50 a.; Kustav Pent, 68 a.; Matrona Gorškov, 50 a.; Aleksei Lepp, 43 a.; Villem Pillpoog, 78 a.; Voldemar-Fabian Allikberg, 37 a.

Valveapteegid Tallinnas

Pühapäeval ja ööl avatud:

Rae apt., Raekojaplats 11, tel. 431-65; Tartu mnt. apt., Tartu mnt. 45, tel. 308-42; V.-Pärnu apt., Pärnu mnt. 31, tel. 459-34.

Esmaspäeva ööl vastu teisipäeva:

Kadrioru apt. Adolf Hitleri 64, tel. 303-91; Rae apt. Raekojaplats 11, tel. 431-65; linna II apt., Telliskivi 40, tel. 439-42; linna I apt., Pärnu mnt. 10, tel. 453-47.

ÜHELT VÕITLUSVÄLJALT TEISELE

Kapten Soodeni pataljon põhjarinde tõrjelahingutes

Koos major Rebase pataljoniga püsis rasketes tõrjevõitlustes ka kapten Soodeni pataljon. Pataljon 659 kapten Soodeni juhtimisel oli kaua rakendatud Volhovi rindel ning tegi kaasa rasked tõrjevõitlused Ilmjärve ja Novgorodi juures. Et pataljon neis võitlustes on eestlastele omase väärtusega võidelnud, sellest annab tunnistust ühe armeekorpuse komandeeriva kindrali kiri, mille ta on läkitanud pataljoni ülemale kapten Soodenile pataljoni lahkumise puhul nimetatud armeekorpuse koosseisust. Komandeeriv kindral kirjutab:

„Eesti Pataljon 659 ülemale härra kapten Soodenile!

Sellel päeval, mil Eesti Pataljon 659, milline koos Eesti Pataljoniga 658 kõige kauemini armeekorpuse koosseisus Volhoviääres võitles, minu alluvusest lahkub, on minul eriline soov selle pataljoni saavutusi esile tõsta.

Eesti Pataljon 659 vabatahtlikud oma ülema härra kapten Soodeni juhtimisel on kuid kestnud tõrjevõitlusis põhjaõigu kirderindel lume ja külma, pori ja kuumuse mõjul tekkinud rasketes olukordades eriti tähelepandavat edu saavutanud ja hii pikal, hädaohtlikul rindel absoluutselt kindla ja raudse müüri idast ründava vaenlase vastu moodustanud.

Möödunud nädalatel, kui Põhjaarmee rinne arvuliselt suures ülekaalus oleva vaenlase ees võideldes tagasi tõmbuma pidi, on pataljon oma vahva ülemaga eesotsas korduvalt tõrjevõitluste tuilpunktis rasketes tingimustes, samuti pärast eriti pingutavaid rünnakuid kõigutamatult rünnakuil ja kaitses ennast paljukordseit vääristanud. Pataljon on soodes ja metsades oma kodumaast kaugel ida pool võideldes otsustavalt kaasa aidanud, vaenlasele iga päev rasketd vastulööke annud ja nõukogude masside pealetungi ikka jälle pidurdanud.

Avaldan rasketes võitlustes paljukordselt tunnustatud kapten Soodenile ja tema eeskujulikult vahvatele meestele oma erilist tänu ja kõrgemat tunnustust. Soovin neile kõigile edaspidiseks pidevat sõduriõnne ja tervelt tagasipöördumist bolševismist jäädavalt vabastatud Eestisse."

Herzog,
suurtükiväe kindral.

Kapten Soodeni pataljoni võitlus-te-teed kroonivad üle kahe aasta kestnud võitlused idas. Volhovi

Ühe jalaväe rügemendi ülem (keskel) külaskäigul kapten Soodeni (paremal) pataljonis

põhjatud sood ja metsapadrikud on lahingupaikadeks, kus kapten Soodeni pataljoni mehed on annud valusaid hoope bolševikkudele. Edasi on kannud pataljoni lahingu-tee Leningradi piiramisrindele, kus talves ja pakases on tõrjutud Nõukogude massrünnakuid. Edasi Ilmjärve ääres, Volhovi jõe ääres, Volhovi sillapeal, Novgorodi ümbruses — kõikjal on löödud raskeid lahinguid nõukogude sõjaväe massidega.

Meeste vaprust ja võitlusvaimu on hinnatud hulgaliste Raudristide annetamisega. Hiljuti toimus pataljonis järjekordne Raudristide annetamine, mispuhul anti I. klassi Raudristid järgmistele vahvatele võitlejatele — ülemleitnant Ants Hansole, leitnant Raul Jüriadole, allohvitser Arnik Puhangule, allohvitser Ülo Tamrele ja kapral Karl Rudile. Kokku on pataljonile annetatud 7 esimese klassi ja 73 teise klassi Raudristi. Kapten Sooden ise on I kl. Raudristi kavaler.

Allpool mõningad episoodid kapten Soodeni pataljoni lahingutest.

Määratses ja tuiskas. Tuul ulus ja viilstas kui metsaline. Pataljon oli juba palju päevi viibinud rasketes rünnakutes ja tõrjevõitlustes. Väsimus kippus võtma võimust, ning külm, neetud küm puges riiete vahelt sisse ning pani ihu lõdisema. Positsioonil oli tühi heitnaküün. Selles katsus osa mehi leida tuulevarju tormi ja tuisu eest, kuna teised olid väljas valvel. Vaenlane võis ju iga hetk rünnata. Püssid pigistatud krampliikult peosse, granaadid vöö vahel, katsusid mehed tukkuda, et samas juba astuda välja tuisu ja tormi kätte vahetama välja teisi.

Oodati pataljoni väljavahetust. Saabuski väljavahetus. Meeste nägude üle jalus rõõm — nüüd saab kord ka puhata! Kiirmarsil tõtati üle külmunud jõe kuhugi külla, kus olid ruumid soojaks köetud. Põrandal meelitasid õled... Vastu hommikut jõuti kohale. Keerati küljeli õlgedele ning norsati samas väsinud sõjamehe und.

Olles saanud niivõrd pool või kolmveerand tundi pikutada, saabus äkki korraldus:

„Valmis panna! Autodele!"

Haarati relvad, kibedasti kiiresti peoga üle silmade ja juba läks lahti sõit. Vaenlane oli sooritanud kusagil sissemurde. Tuli asuda kiiresti vasturünnakule enne kui vaenlane jõuab kaugemale edasi tungida.

Olles paar-kolm kilomeetrit sõitnud, tuldi autodelt maha, täiendati laskemoona tagavarasid ja lahingkorras hakkas pataljon liikuma vaenlasele vastu. Sadas tugevat lumelörtsi ja sageli ulatus vesi põlvini. Tee viis läbi metsarägastikust, kus küllaltki vaeva oli kuulipildujate ja laskemoona kandmisega.

Juba tantsisid kuulid metsas ja võsastikus hullumeelset tantsu. Vaenlane tulistas raskekuulipildujatest maruliselt. Ettevaatlikult ent järjekindlalt liikus pataljon oma eesmärgile. Sakslastest relvakaaslaste rõõm oli suur, kui kohale saabus abiks eestlaste pataljon.

Siis see algas... Kapten Soodeni pataljoni poiste relvad hakkasid külvama surma ja hukatust bolševike seas. Eriti tõhusat tööd tegi pataljoni parem tiib, kes võttis vaenlase flankeeriva tule alla.

Bolševikud avaldasid tugevat vastupanu, ent üha tugevamaks ning tugevamaks muutus eestlaste surve. Lakkamatult töötasid relvad ja samm-sammu haaval läheneti vaenlasele.

Ning siis... bolševikud põgenesid. Jooksid karjadena üle lageda välja. Ent vähestel õnnestus end päästa. Eestlaste tabav tuli niitis põgenevaid bolševikke ning neid jäi hulgana lahinguväljadele lamama. Peagi oli vaenlase sissemurre likvideeritud ning endised positsioonid tagasi võidetud. Sõjasaagiks saadi hulgaliselt püstolkuulipildujaid, raske-miinipildujaid ja hulgaliselt teisi relvi. Paljud bolševikud olid langenud laskemoona tasasimisel. Lamasid lahinguväljal, rasked miinid seotud nööriga kokku ning visatud üle õla. Ent need miinid ei pääsnud kunagi vaenlase miinipildujaisse, samuti kui ei astunud enam edasi nende kandja — bolševiku jalg. Eestlaste relvad olid rääkinud karmi ja otsustavat keelt.

Uutel positsioonidel. Tõrjevõitlustes. Oli andmeid, et bolševikud kavatsevad rünnata kapten Soodeni pataljoni lõiku.

Ühel hommikul, umbes kella nelja ajal, märkas vahipost enese vaateulatuses bolševikke. Ta alarmeeris kiiresti kuulipildujagrupi. Lasti õhku rakett, mille valgusel nähti üht vaenlase piilurit jooksmas. Valges kitlis piilur lidus bolševike positsioonide poole. Talle avati tuli. Siis valitses jällegi frondijoonel rahu.

Umbes kolmveerand tundi hiljem alarmeeris jällegi sama post. Ta oli kuulnud kusagil ees kahtlast veesulinat, nagu tulnuks keegi kraavist läbi. Lasti jällegi rakett, kuid midagi kahtlast ei märgatud.

Kompaniiülem uuris isiklikult rindelõiku, kus oli kuuldud kahtlast häält. Lasti taas uus rakett õhku ning selle valgusel nähti, kuidas vaenlane maasidema tuli peale naaberrühma positsioonidele, mis moodustas väikese kaare tahapoole. Kiiresti alarmeeriti kogu kompanii ning kogu tulejõud koondati ründavate bolševikkude peale. Sealtpoolt Kuuldi venekeelseid käsklusi ning mingit signaali. Bolševikel õnnestus sissemurre naaberrühma positsioonidesse, kuna nende kohutavale ülekaalule ei suudetud momendil piiri panna.

Kindlalt ja rahulikult tõmbuti veidi tagasi, kusjuures vaenlane katsus tagamenisoperatsiooni segada raskekuulipildujate marutulega. Uutei positsioonidel tätendati laskemoona tagavarasid ja nüüd võis bolševikega uuesti minna jõukatsumiseks.

Külm oli endiselt. Kiiresti meisterdasid poisid lumest koopad, kus võis varju leida külma eest. Sest rõskus ja niiskus pugesid kontidesse, tinaraske väsimus vaevas liikmeid. Samal ajal saksa patareid avasid vaenlasele marutule. Siis nähti eeolevast metsast välja jooksmas hulgaliselt mehi. Mehed vehklesid rõõmsalt kätega ja hakkasid mööda kraavi kahlast lähenema pataljoni seisukohtade poole. Kuna tormas ning raevutses, polnud hetkel võimalik selgeks teha, olid tulijad omad või bolševikud.

Hiirvaikselt ootati tulijate lähenemist. Need tulid joostes ja seletades üha lähemale. Umbes saja meetri kaugusele jõudnud, avastati nad pataljoni lõigu keskkohalt.

„Bolševikud!"

„Tuld!" kajas järgmine käsklus.

Vaenlasele koondati kahe kompanii tuletugevus. Kiiresti viskusid bolševikud kraavilohku, lumehangedesse ja põõsastesse. Eestlaste relvad niitsid armutult nende hulgas.

Kiiresti rünnati segadusse löödud bolševikke, kus võeti üle 30 vangi ning üle 80 laiba jäi pataljoni lõigu ette lamama. Pataljoni oma kaotused olid vaid üksikud kergemalt haavatud.

Vangide ülekuulamisel selgus, et nad olid viimased riismed kahest kõvendatud pataljonist, kes varahommikul ründasid kapten Soodeni pataljoni seisukohti. Suurtest hommikul tekitatud kaotustest ja patareide kogulaskudest olid nad nii segadusse viidud, et pidasid eestlasi omadeks.

Transporteerides vange tahapoole, tabas mitut neist bolševike oma raskekuulipilduja tuli.

„Päris häbi ja rumal sõdida niisuguste näruste ja kurnatud meestega," ütlesid poisid, kui heitsid pilgu üle bolševike riiderämbalate ja nende vaevatud nägudele, milles peegeldus väsimus, hirm ja metsikus.

Järgmistel päevadel seisis pataljon jällegi uutes võitlustes.

A. M.

Kalmudel

On lõõtsumas paastukuu tuuled
üle kalmude — elumaal.
On õõtsumas paastukuu tuled
karmi põhjaõõ taeva all.

Nii käsikäes tuuled ja tuled,
ja kalmud ja elumaa
on nagu üksteisse sulet —
jäävad üksteises elama.

Nii lähedal meile on kalmistu
ellu säravad mälestuskeed
neist, kelle hing — tuline salmik,
käed sillutand vabadustee.

Üle enda, oma sõmeraid jättes
käisid võitlejad pühimat teed,
neil tapper ja püss raksus kätes. —
Seda kuuleme kalmude eel,

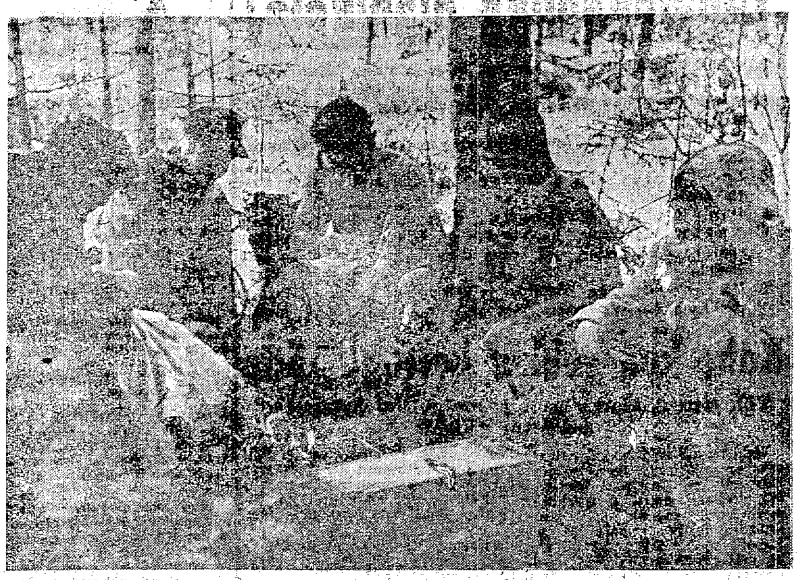
kui lõõtsuvad paastukuu tuuled
üle kalmude — elumaal,
kui õõtsumas paastukuu tuled
karmi põhjaõõ taeva all.

Tuulte võitlevail sangarikäsil,
tõstet, langetet ürgseimal jõul —
virgub tuli me südame-ääsil
samast kangelaskalmude tõust...

*

Kuula, lõõtsumas paastukuu tuuled
üle kalmude — elumaal!...

ENN UIBO

Soodeni meeste puhkehetk tule juures

Helilooja Evald Aava 5. surmapäevaks

Viis aastat tagasi tabas eesti muusikaelu ootamatu ning valus löök. Keset jõulisemat loomingu-aega varises manalasse andekamaid heliloojaid Evald Aav.

Vaikselt puhates Metsakalmistu mändide all ei unune aga Aav kunagi meie meelest, vaid ikka ja jälle hõiskame koos tema koorilauludes kiitust nende loojale või imetleme vaikses hardumuses tema instrumentaalmuusikat ning eriti meie esimest suurooperit „Vikerlased".

Evald Aav kui helilooja, kui kunstnik on sellest hoolimata, et ta saatuse tahtel pidi liiga vara meie keskelt lahkuma, jätnud meie muusikaellu sirgjoonelised, sügavalt mõjuvad jäljed.

Muusikajuhina ning organiseeriva muusikuna oli tema sihiks ükines ja ainult meie väikese kodumaa muusikakultuuri areng ning sellele pühendus ta kogu energia ja jõuga. Tema juhtlauseks oli: „Mida tahetakse ja kui tahetakse, saadakse kõik." Ta ei kohkunud kunagi tagasi raskuste ees, sest ta oli võitleja inimene. Sageli üteldi Aavale naljatoonil: „Sa oled endadale vale elukutse valinud. Sinust oleks pidanud saama sõjamees, väejuht."

Kuid pühendunud ainult muusikale, sai meie muusikaelus ka nii mõndagi võimalikuks vaid seetõttu, et Aav oli asja juures. Ka siin oli juhi julgusega inimest tarvis.

Julge ja järeleandmatu polnud Aav mitte ainult vaidlustes, sõnades. Ei — ta muusikalised teod sammusid kooskõlas kõigega, mida ta oli otsustanud.

Eks tõenda seda meie esimese algupärase suurooperi „Vikerlaste" saamislugu.

Palju oli skepsist ning eitust meie võimaliku algupärase ooperiloomingu arengu suhtes. Aav purustas ja hävitas selle ühel hoobil.

Koorijuhina mäletame Evald Aava kui üht tulihingelisemat ning hoogsamat meie koorijuhtide hulgas. Sellest kõnelevad selget keelt Eesti Laulumehed, ÜENÜ segakoor ja Tallinna Koolincorsoo Muusika Ühingu segakoor, ning veel mitmed teisedki koorid. Üldlauluipeo üldjuhina mäletavad Evald Aava kaasahaaravat, vaimustavat juhatamist kümned tuhanded lauljad ja sajad tuhanded laulupealsed.

Evald Aav tuli kitsastest oludest ja lõi ennast läbi oma jõuga. Sündinud Tallinnas 22. veebruaril 1900, kulges tema elu kuni lõpuni meie armastatud pealinnas. Siin kasvas ta üles iseseisvaks võitlemise ning tegude tähe all.

Lauljate Liit ning mõne muu ühingu asutamine on Aava väsimatu organiseeriva tegutsemise väärikaiks tunnistajaiks.

Kõige organiseeriva kõrval ei väsinud Aav hetkekski loomingulises töös, vaid isegi kõige pingerohkematel tööaegadel leidis ta mahti süveneda loomingulisse tegevusse ning väsitavad koorliharjutused ja muud ei tõkestanud tema fantaasia arengut.

Ja Aava loominguline pärand. Seegi on üksainus suur ja vägev tõendus helilooja tulisest isamaaarmastusest ning võitlusvalmidusest.

Kui pisivorme, koori- ja soololaule ning väiksemaid instrumentaalpalasid kirjutas ta õnneliku inspiratsiooniga ühe hooga, hiljem vaevu parandades või täiendades, siis annab see tõenduse Aava haruldasest talendist ning tugevast sisseelamise võimest. Need pisivormid olid juba loomismomendil sedavõrd täiuslikud ning tihedad, et hilisem ümbertöötlus suutis lisada vaid ortograafilisi parandusi.

Teisiti aga suurvormide juures. Siin oli Aav väsimatu ning tüdimatu ja ise teravaim kriitik iga vähimagi suhtes.

Üldiselt oli ikka vähe teada, millega Aav parajasti tegeles helilooming alal. Kui mõnikord temalt selle kohta küsiti, siis jäi ta ikka vastuse võlgu ning tähendas, et „kui juba ette rääkida, siis hakatakse ootama. Las töö valmib, küll siis näeb."

Nii valmisid tasa ning targu kõik tema kapitaalsemad helitööd ning seda värskemaina jõudsid nad ettekandele ja seda võimsamana nad mõjusid.

Evald Aava loomingu arvukast kogust tõusevad meie muusikaliteratuuri foonil eriti esile tema sümfoonia, sümfooniline poeem „Elu" ning eriti ooper „Vikerlased".

Aava kui helilooja suurimaks teeneks ja saavutuseks tuleb lugeda tema ooperit „Vikerlased".

Küll oli juba enne „Vikerlasi" ning on peale seda meie helilooming rikastatud ooperitega, kuid „Vikerlaste" võimsuseni ei küüni neist ükski.

Seda enam tuleb hinnata Aava ooperit, et see oli esimene eesti rahvusliik suurooper. Ilma eeskujudeta, sisulises mõttes täiesti harimata põllule pidi Aav külvama esimese eesti ooperi seemne.

Ning õnnistusrohke on olnud tema külvajakäsi. „Vikerlaste" menu on kestnud läbi kõikide aegade, mis meil on tulnud läbi teha alates selle ooperi esilavastusest ning meie teatrilavadel tervikuna ja kontsertlavadel parafraasidena, aariatena ning duettidena sammub „Vikerlaste" viisirikkus ja tundekõllus populaarset eduteed.

Milles siis peitub „Vikerlaste" ja õieti kogu Aava helilloomingu saladus, mis suudab nii sügavalt armastatuna püsida?

Jah, see seisneb vist küll eelkõige selles, mida Aav ise on väljendanud: „Kerge on komponeerida keeruliselt ja raskelt. Aga katsutagu seda teha nii lihtsalt kui võimalik — siis alles nähakse, kui raske see on ning — kui õige see on!"

Lihtsus, otsekohesus — see helisseb Aava muusikast ja leiab seda kergemini tee meie südameisse.

Ja veel püüdis Aav vastust leida küsimusile, mis on isamaalik-rahvuslik. Ta tahtis saada selgust ka selles, ning leidmata vastajat, asus ise otsinguile ja teostusile. Ta oli veendunud, et tema looming on eestipärane — selle üle oli ta uhke. Ja meil on põhjust koos temaga uhked olla, kui avaneb eesriie „Vikerlaste" etenduseks, mis selgeimalt kinnitab tema püüdluste saavutamist.

Ta ei uskunud, et midagi saab luua vaid väliste reeglite ja võtetega. See pidi olema mingi intuitiivne elamus, mingi „sisseelamine", nagu ta ise armastas üteida. „Kõigepealt tunda, põhjalikult ja haaravalt tunda ja alles siis edasi anda," see oli tema hüüdlauseks ning see ongi Aava loomingu mõjuvaimaks momendiks.

Aav on meie keskelt küll lahkunud. Tema viienda surmapäeva tähistamisel tõmbub meie süda valusalt kokku veel paljude teiste kaotuste pärast, mida oleme pidanud kannatama. On rusudes meie kultuurielu sümbol Estonia, mille laval algas võidukäiku ka eesti esimene rahvuslik suurooper „Vikerlased". Kuid mälestus jääb ja raudne tahe ehitab uuesti üles kõik ajaliku. Ja tõeks saavad Tuudur Vettiku sõnad, kui ta lausus: „Kindlate südametega, nagu kodumaa tammed, seisame tormis ja võitleme ja vaatame lootustega tulevikku. Tuhast ehitame jälle üles oma elu ja kõik mis me kaotanud. Siis tunneme jälle uuesti, et varalahkunud Evald Aava pärandus, eriti tema ooper „Vikerlased", on meie uuestitõusva vaimse templi kerkivates müürides üks tüsedamaid kivimürakaid, mida ei suuda hävitada ei tuli ega aeg.

Ja vajkne leinarada eestlase südamest selle vaimusangari kalmule ei rohtu ilalgi."

R. T.

KAPTEN SOODENI -PATALJONI VÕITLUSTEEDELT. Kõik teerada pidi tulnud enamlased on maha nitidetud

Võitlus Palestiina pärast

Angloameeriklased, kes enam kui veerandsada aastat mänglsid kahe otsaga mängu Palestiina küsimuses, on nüüd lasknud lõplikult näokatte langeda. Palestiinas luuakse juutide valitsus. Inglismaa koos Ühendriikidega reedab lõplikult araablased, müües nende põlise kodumaa võõrastele sissetungijatele, juutidele.

Inimkonna ajalukku on alatuse kehastusena läinud juut Juudas Iskariot, kes reetis oma õpetaja 30 hõbeseekli eest. Esimese Maailmasõja ajal leidis aset samasugune reetmine, ainult selle vahega, et ostjaks oli juut, müüjaks Inglise valitsus.

Esimese Maailmasõja ajal meelitas Inglismaa araablasi sõdima Saksamaa ja tema liitlaste, esmajoones Türgi vastu. Selle eest lubas Briti valitsus pärast sõja lõppu luua iseseisva Araabia riigi. Araablased valasidki oma verd Inglismaa ja tema liitlaste huvide eest, olles vahvad võitlejad.

Kuid sõja lõpp-aastatel reetis Inglismaa araablased kõige alatumal kombel, müües nende kodumaa New-Yorgi Wallstreeti rahajuutidele kui maailmajuutluse kassapidajaile.

1917. a. sõitis lord Balfour Inglise valitsuse esindajana Ühendriikidesse, et hankida sealt 800 miljoni naelsterlingi suurust laenu. Inglismaa seisukord oli aga juba nii kõikuv, et ameerika rahandusringkonnad ei usaldanud raha laenata. Siis pöördus lord Balfour Inglise valitsuse nimel juudi panide poole ja tegi ettepaneku:

„Kui te laenate 800 miljonit naelsterlingit, mida me vajame sõja võidukalt lõpulevimiseks, siis loob Briti impeerium Palestiinas juutide rahvusliku riigi ja Palestiina esimeseks ülemkomissariks määratakse juut."

Juudipankurid pidasid nõu rabiinidega. Äri leiti olevat vastuvõetav. Balfour sai raha ja tema poolt juutidele antud lubadus läks ajalukku „Balfouri deklaratsiooni" nime all. Inglismaa võitis sõna- ja lepingumurdmise abil sõja ja Palestiina esimeseks ülemkomissariks määrati inglise juut Herbert Samuel.

Araablased, kes olid oma põlise kodumaa iseseisvuse eest Inglismaale raskeid vereohvreid toonud, ei tunnustanud juutide poolt raha eest omandatud õigusi sellele maale. Nad tuletasid Inglise valitsusele meile viimase pühalikke lubadusi ja toetasid oma sõnu mõjuvalt relvadega juutide ja ingleste vastu.

Inglise valitsus kartis vastuollu sattuda kogu araabia maailmaga, seepärast viivitati Palestiina-küsimuse lõpliku lahendusega. Araablastele tehti isegi ettepanek, et juudi rahamehed ostavad ära kõik araablaste maad Palestiinas ja araablastele antakse uued asumisalad kuskil mujal. Araablased lükkasid selle ettepaneku põlastusega tagasi.

Inglismaa soodustas igati juutide sisserändamist Palestiinasse ja nende võitlust araablaste vastu. Näiteks lubati juutidel abipolitsei nime all kanda relvi, mida juudid kasutasid araablaste mõrvamiseks.

Juudi noormehi kutsuti Palestiinasse juudi „abipolitseisse" ka kõigist Euroopa maadest. 1939. a. maikuus sõitis Eestisse ülemaalimliku sionistide liidu president juut Vladimir Žabotinski, et Eestist värvata juudinoormehi Palestiinasse. Juut Žabotinski selgitas eht-juudiliku jultumusega, et Palestiinasse kutsutakse ainult neid Eesti juute, kes siin on sundusliku sõjaväeteenistusest läbi teinud, seega mehi, kes eesti rahva kulul on saanud sõjalise väljaõppe!

Palestiinas juudi riigi asutamise propageerijaks on sionistlik liikumine, millele 1896. aastal pani aluse juut Herzl.

Milleks aga on oma riik tarvilik juutidele, kes ometi lugematute näidetega on tõendanud, et nad ei taha ausat tööd teha? Nõukogude Liidus juudiriigi Birobidžani loomine ja teistegi riikide kogemused on näidanud, et juudid ei ole suutelised riiki looma. Juudi riik on igal pool seal, kus mittejuut töötab ja juut saab tema töövaeva endale kiskuda. Juut ei taha elada seal, kus tal endal tuleb tööd teha ega ole kedagi võõrast, keda kurnata ja petta.

Juudiriigi loomine Palestiinas on seotud juutluse maailmavalitsuspüüetega. Juutide kaugemaid sihte Palestiina juudiriigi loomisega selgitas juudiajaleht „Forward" New-Yorgis, kirjutades Ühendriikide praegusse sõtta astumise päeval:

„Palestiina on aastasadu maganud. Kuid tänapäeval on tema uni möödas. Ühendriigid ja Inglismaa ei ole unustanud, et juudi rahvas on suurepärane võitleja kultuuri eest.

Palestiina on maailma keskpunkt. Selle keskpunkti ümber grupeeruvad Euroopa, Aasia ja Aafrika. Palestiina moodustab Vahemere idaranniku. Ta asub Suessi kanali lähedal. Ta asub teel rikkasse Mesopotaamiasse ja nii palavalt ihaldatud Pärsia merelahte. Palestiinal on määratu strateegiline väärtus ja kaaluv poliitiline tähtsus. Juudi riigi loomine Palestiinas garanteerib Inglise huvisid, millega me oleme endid nii lähedalt sidunud.

Me laseme seega kõrves tõelikkuseks saada Ülemlaulu võlulilled. Me loome maailma südames suure riigi, mis on ühenduslüliks ida ja lääne vahel.

Me oleme nii kaua maailmas ümber ekselnud ja endid inimlike kogemustega rikastanud, mida saame siin ära kasutada. Jälle kord uuesti ja seekord alatiseks tuleb seadus välja Siionist ja õiguseloomise ning õigluse sõna Jeruusalemast".

Tsiteeritud kirjutus rõhutab Inglismaa ja maailmajuutluse huvide ühtlust. Kuid ta paljastab ka juutide kavatsusi oma mõjuvõimu suurendamiseks maailmapoliitikas tähtsa võtmepositsiooni, Palestiina, täielikul langemisel juutide piiramatu võimu alla.

Juudid loodavad, et Palestiinas juudiriigi loomisega tuleb „jälle kord uuesti ja seekord alatiseks seadus välja Siionist", s. t. et juudid hakkavad oma tahet kogu maailmale ette kirjutama.

Kuid juudid on teinud arve ilma peremehi, araablasi, arvestamata. Araablaste seisukohti selgitas hiljuti avalikus seletuses Jeruusalema suurmufti Hamin-el-Hussein, kes ütles:

„Araablastel on teljeriikidega kolm ühist vaenlast, kellega nad ei saa kunagi kokku leppida. Need kolm vaenlast on Briti impeerium, juudid ja kommunism.

Araablastel on palav soov kõigi jõududega võidelda nende kolme vaenlase vastu kuni täieliku võiduni. Võit peab araablastele tooma selle täieliku iseseisvuse, mida me juba nii kaua taotleme ja mille heaks me oleme toonud juba nii palju varanduse- ja vereohvreid."

Palestiina araablaste reetmise tulemusi Inglismaa kohta on praegu raske ette näha. Poolteise miljoni elanikuga Palestiinas, mis 1923. aastast peale kuulub krahvasteliidu mandaatmaana Inglismaa ülemvõimu alla, on elanikkonnast 60% araablased, 30% juudid ja ülejäänud 10% mitmesuguste muude rahvuste liikmed.

Palestiina araablaste õiguste mahatallamine ei valmista Inglismaale suuri raskusi. Kuid teiste araabia maade protestid kõnelevad selget keelt selle kohta, et Palestiina müümine juutidele on sütitanud pahameele-tule kogu araabia maailmas.

Araabia on jõud, keda tuleb arvestada. Araabia poolsaarel Aasia edelanukis, mille suurus on 3 miljonit ruutkilomeetrit, eluneb üksi ligi 12 miljonit araablast. Pealeselle on araablasi peale Palestiina suurel hulgal asumas ka Süürias, Põhja-Aafrikas, Sudaanis, Sansibaris, Maltal saared j. m.

Kui Palestiina-araablastele Inglismaa poolt tehtav ülekohus kutsub välja rahutusi araabia maades, siis võib see Inglismaale Aasias ja Aafrikas tõsiseid komplikatsioone tuua. Araablased, kes omal ajal löid kokku ne maailmajakku ulatuva m[illegible] ei ole ka praegu veel viimset sõna.

Ed. V-ste

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

kapral Endel Türn'i

* 15. 5. 1920, † 1. 3. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased.

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

allohv. Viktor Vassiljev'it

* 9. 11. 1919, † 2. 3. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

kapral Enn Leet'i

*13. 5 1921, † 2. 3. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

vabat. Vassili Püssim'it

* 8. 11. 1919, † 27. 2. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased.

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

vabat. Endel Kurro t

* 9. 11. 1918, † 28. 2. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased.

Isa-isade maa eest, igipõlise vaenlase vastu võideldes langenud lahingukaaslast

vabat. Arkadi Kohk'i

* 7. 11. 1920, † 2. 3. 1944

mälestavad
komp. ülem ja võitluskaaslased.

Ühurünnaku ohvriks langenud

Arnold Romet'it

* 14. 9. 1904, † 10.3. 1944,

leinab **abikaasa.**
Maetud 18. 3. 1944 Viru-Jaagupi kalmistule.

Ühurünnaku surma saanud kallist ema

Julie Mällo't
sünd. Utt

* 21. III 1881, † 9. III 1944,

leinavad
lapsed, lastelapsed ja **omaksed.**
Maetud 15. III 1944 Jaani kirikus, viimne puhkepaik Liiva kalmistul.
Timot. 4., 7—8.

Oma armast mängukaaslast

Milvi-Marje Pilksaar't

mälestab kurbuses **Sirje.**

Terrorirünnaku ohvrina surnud

kapten August Hint'l

leitnant
abikaasa, poeg, õnnn ja omaksed.
Omakaitse direktor ja Omakaitse Peavalitsus.
Kõrgema Sõjakooli VII juhtimisala ja I sõjamajandusala lend.
Matus on Tallinna Sisehaiguste Haigla kirikus Pärnu mn. 102 esmaspäeval 27. märtsil 1944 kell 14 ja sealt Liiva kalmistule.

Äkilise surma läbi lahkus valikselt meie keskelt armas ema ja vanaema

Anna Kiigemägi
(sünd. Nelke)

* 29. 12. 1885, † 17. 3. 1944

Sügavas kurbuses leinavad
poeg ja tütar ühes
perekondadega.
Matmine 23. III kell 14 Liiva kalmistule.

Jumala tahtmise järgi uinus valikselt meile oli kallis abikaasa ja õde

Hans Schönberg

* 19. mail. 1874, † 20. märtsil 1944.
Mälestavad kurbuses
abikaasa, tütred ja väimees.
Matmine 26. märts. 1944. a. Rapla kirikus

Kõigevägevama kutsel lahkus valikselt meie armas ema, vanaema ja vanavanaema

Pauline Pihlakas
(neiuna Veinstein)

* 2. I 1890, † 21. III 1944.

Leinavad
lapsed, lapselapsed, lapselapselapsed ja omaksed.
Matmine 23. märtsil 1944 kell 14 Kaarli vanal kalmistul.

Ühurünnaku ajal surma saanud armast abikaasat

Mihail Virbel'it

* 16. V 1896, † 9. III 1944,

mälestavad sügavas leinas
abikaasa, sugulased, sõbrad ja tuttavad.

Piks raske haiguse järele uinus valikselt minu armas mees,

Ants Merikülа
(end. n. Voldemar Sihvec)

* 8. jaan. 1886, † 22. märtsil 1944.

Leinavad sügavas kurbuses
naine, poeg **abikaasaga ja pojapoeg, teadmatuses viibiv poeg, õed perekondadega ja omaksed.**
Matmine 26. märtsil kell 13 Liiva kalmistul.

Raske haiguse järele uinus meie armas ema ja vanaema

Leena Gustavson,
(sünd. Lukk)

* 17. 11. 1878, † 22. 3. 1944

Leinavad
pojad, tütar abikaasaga ja väike Matt.

Terrorirünnaku ohvriks langenud

Aleksei Lepp'a,

* 12. V 1900, † 9. III 1944.

Mälestavad leinas **abikaasa, ema ja õde perekonnaga.**

Lühikese piinarikka haiguse järele sulges oma silmad minu armastatud vanaema ja meie uutustamatu ema

Anna Pöör
sünd. Ellmann
surn. 23. III. 44. a.

Fröösti mata leinas
Hillar, tütred perek.. **õde ja omaksed.**

Terrorirünnaku ohvriks langenud armast

Pauline-Rosalie Münt'l

* 4.10. 1887, † 9. 3. 1944,

mälestavad sügavas kurbuses
minia, teadmatuses viibiv poeg, vend perekonnaga ja ristitütar Taimi.

Raske haiguse järele lahkus meie armas

Vilhelmine Alver
(sünd. Peek)

* 29. 5. 1886, † 22. 3. 1944

Leinavad
omaksed.

Terrorirünnakul saadud haava tagajärjel surl meie armas

Juhan Liht

* 9. 2. 1872, † 16. 3. 1944

Leinavad
abikaasa, poeg ja minia.

9. märtsil ühurünnaku ohvriks langenud

Elfriede Ilves
n-na Ilves,
sünd. 5. 11. 1908

Mälestavad leinas
poeg, õde ja õepoeg.
Ostland Faseri abikäitise töölised ja ametnikud.

Valikselt uinus meie armas ema ja vanaema

Katarina Nutt,

* 27. 9. 1854, † 23. 3. 1944

Mälestavad leinas
tütred, väimees lastega ja **omaksed.**
Matmine 26. märtsil kell 13.30 Kopli Oleviste koguduse **kalmistule.**

Sturmbannführer

Udo Parrest'it

mälestavad
end. EVR Sõjakooli V lend.
Kpt. A. Vainio.
Kpt. A. Kalmet.
Sõbrad 1. Eesti Julgestelkupolitsei pataljonist.
Kpt. E. Kivi abikaasaga.

Terrorirünnaku ohvriks langenud mellе kõigile armast

Pauline Meibaum'i
(sünd. Kukemann)

* 10. 11. 1903, † 9. 3. 1944,

leinavad kurbuses
teadmatuses viibiv abikaasa, tütred, õed perekondadega, vend ja perekonnad Meibaum.

9. märtsil terrorirünnaku ohvriks langenud

Kalle Tecaru

sünd. 14. 7. 1926.

mälestab
Tallinna Raudtee Peatehaste Tööstuskool.
Maetud 17. 3. 44 Aleksander Nevski kalmistul.

Ühurünnakul saadud haavadese surnud armas

Georg Petlem,

* 18. IX 1911, † 18. III 1944.

Vaikses leinas **ema, õed, vend perekonnaga ja omaksed.**
Maetud 22. III 1944. a. Tartu Ülikooli kogud kalmistule.

Puhka rahus, armas ema

Natalje Björklund

surn. 22. 3. 1944, 77-aastasena

Leinajad
pojad perekondadega.
Matus toimub 26. 3. k. 12 Jaani kirikus.

Õnnetu surma läbi lahkunud nii unustamata poega, vagulast ja head sõpra

Jaan Viik'i

mälestavad valikses leinas
isa, sõbrannas, sugulased, Helmi ja Salme.
Matmine 26. 1944 Nissis.

19. 3. 1944 Tapal õnnetu surma läbi lahkunud oma unustamata armast

Georg Gormalev i

mälestavad
naine ja lapsed.
Matmine 26. 3. 1944 kell 12 Tapa ap.-õigeusu kirikus.

Ühurünnaku ohvriks langenud armast abikaasat ja isa

Sergei Adosoni,

* 10. jaan. 1908, † 9. III 1944,

mälestavad valusas leinas
abikaasa ja väike Eevi.
Pisi-Eevikese ristiema.

Varalahkunud armast elukaaslast ja isa

August Kruusi,

* 5. II 1893, † 22. III 1944,

mälestavad valikses leinas
abikaasa ja tütar.
Matmine Keilas 2. IV 1944.

Ühurünnakul surma saanud armast õde

Leontine-Emilie Otsa

* 27. sept. 1880, † 10. märts. 1944,

leinavad **Liina ja Liisi.**
Maetud 16. märtsil.

Lahkus kihkese ja raske haiguse järele meie armas

Adolf Mäeks

* 16. 12. 1906, † 14. 3. 1944

Mälestavad fröösti mata leinas
abikaasa, lapsed ja teadmatuses viibiv ema.

9. 3. s. a. jooksis ära Pärnu mnt. 55 hoovist lahtine hobune Tõnismäe suunas. Tunnused: punane mära, vanus 5 a., kõrgus umbes 160—165 sm, laki lõigatud otsmikul valge laik, seljal välkesed valged täpid, tagumised jalad kabja juurest valged. Teat. hobuse asukohast pal. saata vaevatasu eest: Hagudi, Kodila k., Keldrimäe t., L. Andok, või sit. 3/15283.

Käsikäru. Sadama jaamast ära viidud. Pal. tasu eest teat. Liiva 11—12.

N.-nahkkinnas (vas. k., must) kadus. Sit. 29/15161.

Seljakott kes leidis 19. märtsil Pärnu rongist kaubavagunist (lastejalanõud ja pesu ja mõned mälestusesemed, vaeste laste viimased riided), pal ära tuua v. teat. Järve 36—1. Tallinn Sepp

Musta rahatasku ühes toldukaartide, põlemistõendi ja isikutunnistusega Raudami nimel kes leidis 18 skp., pal. see tagasi tuua Vene 10—4-a. Liina Raudam

Kott n.-pesu, kleidiriiete ja sukkadega kaduma läinud Uus-Maailma tn. Pal teat. Keemia 24—1, v. leiubüroosse.

Riidepakist, kleidid, 3 n.-mantlit (2 sinist, üks valge), hõberebane ja lauaja voodipesu pakid ühurünnaku ajal tulekahju puhul kaduma läinud Sit. 18/15158.

N.-krae (pruun, rebasenahast) kaotatud Lagedi ja Igavere küla vahel. Leidjat pal. vaevatasu eest teat. J Uguri'le. Igavere küla. Laiasõõdi t., Aruküla p.-sg.

Suur must saksa lambakoer kiklis kõrvadega ühurünnaku ajal kaduma läinud. Pal südamest leidjat väga suure tasu eest teat. Tõdva valda Ildase talu v. sit. 17/15157.

Pruun väike **bulldog** valge rinnaesisega, nimi Külsi, kadunud 11. skp Tähe 3—4. Tallinn-Nõmme. Bach. Koer on tuntud.

Beežist riidest kandekoti fotode ja kohvipakkidega kes võttis 9. märtsil ekskombel varjendist, pal. teat. hea vaevatasu eest sit. 15/15315.

Pesu ja riietekimp, kus oli sees ka elektrittrikuid, äratuskell ja kummikott (põlevast majast päästetud) ühurünnaku ajal kaotsi läinud. Sit. 18/15198

Voodireform kaotatud pühap., 19. 3. 44, Risti—Kasari vahel. teel. Pal. teat. hea vaevatasu eest Kagu tn. 18—2, Nõmme või H. Loo, Lihula—Kasari.

Vineerist kohvri (pruuni peitsiga õle värvitud, lukus), grammofoni „His Master's Voice" (ühes plaatidega (võrase lnimese omad) kes leidis 9. märtsi õhtul ühurünnaku ajal Pärnu—Viljandi rongist? Pal. vaevatasu eest teat. Tall.-Väike tööturppa 3ori Kiovale v Alide Kiovale, Kehtna p.-sg. Kõtaugu pk.

Padjakimp munade esemetega autolt maha kukkunud keskmõd., 15. III, õhtul, Paldiski mnt. mõõda Vasalemma. Tulestpäästetu ainus vara. Pal. vaevatasu eest teat. Tallinn, Kalevi 32—7 või tel. 456-01. Marje Paritsa.

Vaestepatuste tn. rajoonis 9./10. märtsil kaduvad 2 kasti pesuga — punakas kirst ja värvimata kast. Ainus vanalnimese vara. Sit. 8/15248 või Vismari 17-b—8, A. Feldmann.

Pruuni kohvri esemetega (must kleit, mustad kingad, sidikombinee ja pesu), unustasin 9. märtsil Estonia, pst. nr. 13 maja varjendisse. Pal. asjad muile tagasi anda, on ainus tulest päästetud vara. Sit. 26/15268.

Käsiõmblusmasin „Mundlos" (ühurünnaku õõl kaduma läinud). Pal. hea vaevatasu eest teat. sit. 22/15322. J. Ventsel

Kohvri Maria Pensa isikutunnistus, viimaste tulest väljavõetud esemetega, pal. vaevatasu eest ära tuua Sit. 21/15231.

Musta käekoti H. Aru nimele kes 9. märtsil ühurünnaku ajal võttis enda kätte, pal. teat. sit. 16/15196.

Puuvoodi küljelaud kaotsi läinud V.-Kalamaja 5 ühurünnaku ajal. Sit. 19/15259.

N.-king, pruun, välkeste väljalõigetega, kadus 9. märtsil varjendis. Vaevatasu eest teat. 2/15362.

Kelle kätte sattus ühurünnaku õõl 9. skp. kes võtmes on võõras **voodipadi,** tükk tribulist **mõõdu**tiirliet, koilane sõõglilaualina ja el.-sooiendaja, pal teat. sit. 23/15463.

Ühurünnaku õõl 9. skp. kaotatud sõdalinnas **fotoaparaat** 9×12, firma „Nagel", vaevatasu eest teat. sit. 25/15465.

Kelle kätte sattus ühurünnaku õõl 9. skp. sõdalinnas uus **raadioaparaat,** 4-l., f-a „Fox", palun hea vaevatasu eest teat. sit. 24/15464.

Sulgteki punase kattega, padja, prunikaskollaste roosidega voodikatte ja lina, Jegorowi maastikupildi ja lapsekelgu kes koristas õõl 9.—10. märtsil s. a. ühurünnakute vahealal, teat. Paistu p.-sg. K. Veimer

23. märtsil s. a. kaotatud **kotikumuhv** Jakobsond või Liivamäe tänavale. Pal. tuua muhv ühes sees leiduvate asjadega Liivamäe tn. 4—6. Muhvis leiduva raha võib leidja endale vaevatasuks jätta.

Kes võttis 9.—10. märtsil ühurünnaku ajal lina ja sisse seotud sinise vateeritud sõidteki, oranž villase tekl, valge tekl, 4 paija ühes padjapüüridega E. M., padjakatte, 2 voodilina, palun need ära tuua või teat. sit. 1/15441.

Sinine kohver, suurem, evakueerumisel 13. skp. kaotas autolt Nõmmelt Raudalu mnt. kesklse või kuni Hagudini. Kohvris olid naiste ja laste kleidid ja riided ja muud asjad Tasu eest teat. Nõmme. Vabaduse pst. 81.

Seda isikut, kes võttis pärast ühurünnakut kaasa hoovilt või ukse eest tänavalt paki, mille sisu: 3 paija, mantlid, kleidid ja riide-esemed, palun teat. vaevatasu eest sit. 9/15383.

Kes viis Harju 29 mais varavemtest Gus ajus tursanahatöötsus („Turme") lapsevanni-, pesukausi ja muud tulest päästnud esemed. Teat. sit. 25/15425.

Ühurünnaku ajal 9. 3 jäi Estonia pst. maja nr. 13 varjendisse pruun kohver esemetega (must kleit, mustad kingad ja veel muud), kes sellest kohvrist teab, pal. teat. muile sit. 27/15427. Esemed on tulest kahnatanu omad.

Seda isikut, kes võttis pommitamise õõl n.-jalgratta „Primus", palun andast teat. sit. 5/15385.

Kadunud 13/mud 11. märtsil Saksa saatkonna alast kuni Riisimäele pakk riietega, varuvahetusrats, kõik pöiendu auguga ja padi. palutakse aunast leidjat teat. Nõmme Puhke tn. 8—1 (Nurme peatus).

Minu ilila laki palun ära tuua Sakala tn. 1 ärisse, L. Osolin.

Käekott — must pressitud nahast, ühes dokumentidle, raha, käekellaga jne. on avilost 9. märtsi õhtul välja kukkunud manteel Rapla-Paikeõlla—Järvakandi —Kaisma külani. Teatada hea tasu eest dokumentidel leiduvat aadressil! (tel. 428-40-36) või Kaisma k Karja t., Purnumaa.

Seda lahket kaaskannalajat, kes õõl 9./10. III eksikombel oma hoole alla võttis põlevast majast väljatoodud vaseklse nõudepesu ja naisteperu riietekraami (eriti lastele ostulooga saadud restidi ja muude esemete pakl, pal. teat. sit. 36/15336, kust võib pakl käitte saada, Vaev tasutakse.

Seda härrat, kes leidis õõl vastu 17. 3. 44 Türi jaamast madala m.-kalossi (Englitudi, pal. endast teat. kirjalikult V. Sibeliuse 4-a A. Hitleri 46, Tallinn.

N.-käekell kaotatud 21. skp. Väina rongi Tall.-Sõõme — Hiiu-Väike või teel Hiiu-Väike kuni Sõõme tn' 18. Pal teat. Hiiu. Sõõme 18—2.

Kes leidis või võttis kogemata kaasa 9. skp Estonia põlemisel uue laia õlesõidi servaga musta veluurkübara. pal teat. tasu eest sit. 9/15288.

Seda isikut, kui tal on vähegi südamet tunnistust, kes võtis vaese lastega leie riiete- ja jalatsitepaki Pärnu mn. 143 asuvast varjendist 11 märtsil ennu lõunat, palun pakk ära anda Pärnu m. 19/—10 või vila Olevimägi 16. Isikut on nähtud.

Fotoalbum ühes fotodega kaduma läinud ühurünnakul 9. III 1944 Tunnus: must bumi paremal pool, õlemisel nurgal kleebitud indiaanlase Winnetou pea. Kadunud ka kass, halli-mustakirju, valge kurguelusega, nimi „Miki" Sit. 24/15364.

Isikut, kes võttis terroriõõl restoran Estonia riieteholust kandekoti (punutud pabernõõrist), milles olid lakk-kingad, balletikingad, prunn kübar, sall, kindad jm., palun teatada vaevatasu eest ge kurguelusega. Sit. 29/15369 või leiubüroosse.

Prillid unustasin 22. märtsil V.-Karja tn. asuv. „Väike Hanju" kohvikusse. Vaevatasu eest ära tuua Uus 8—4.

Isik, kes võttis 9. märtsil Saali t. 6 hoovist 3 t.-kleiti, kostüümkuue ja suvimantli, m.-õllkonna ja -palttu, võib vastu saada oma esemed Rataskaevu 9, õdila k., Keldrimäe t., L. Linat

Palun seda isikut, kes võttis 24. III 44 hommikul Lasnamäe varjendist suure pruuni kohvri, milles on vaese rõtarlapse viimased esemed: uus tumesinine vill. kampsun, paar sidsukki, pruunid seemisingad, kollane jakk, suur vonsilina, tumeskiine villane kuub, must leinakrepp, pluus, sirm, suur peegel, m. n.-botikud, kleidid, uus kleidirlie, pesu jne., palun kohver ära tuua Koidula 7—8 või kirj teel sit. 8/15236.

Tigudiivan (suur mitteiahikäiv) läks alast kaduma ühurünnaku ajal 9. III. Pal. teat. sit. 12/15292.

LEITUD

Raaõlo leitud. Kätte saab Jaama 1—18

Raha leitud Ala tn. 12. Kätte saab põhap., 26 III 44, Toom-Rõõvli 6—3.

Lehm leitud. Sit. 5/15245.

2 **võõrast sumadant** n.-esemetega satetnud 9./10. märtsi õõl minu asiade bulka. Sit. 19/15250.

Leitud Linda Kaisla ja Gustav Paesülla riideid ja dokumente. Küsida Harjduse 5 pesukõõgist, Reila 7—13, Valing.

Kleidid ja voodivaip, supellina sisse pakitud 8./10 III 6õõ. Tõnismäe varjendis minu asjade hulka sattanud. Küsida S.-Karja tn. 19, tekstiilkamplus: RÜK.

Kohver leitud 22. märtsil Pärnu mnt. Pääskülla jõe juurest. Kätte saab Saue vallast Tänasilma külast, Tooma talust

MÜÜAKSE

Singer õmblusmasin, kabinet (1500 rmk.) Hommiku 15—1 Kivimäel, K. Eman.

Talu keskm. suurnues, paljude korras hoonetega, suurm metsade ja mitme jõe piirkonnes Viljandimaal, müüa omaniku vanuse tõttu. Hind 12 000 rmk. Pärnu mnt. 27—12, Lossmann.

M.-kasukas sated. kasv. (200 rmk.) Berg Vabriku 41—12 (Stiege). Tel. 473-97.

Punasest puust sekretär (800 rmk.), punasest puust punase plüüšiga kaetud saalgarnituur (100 rmk.), pähklipuust kirjutuslaud (400 rmk.), raamatukapp (500 rmk.). Pärnu mnt. 92—2. Rahu.

Meistrivilul (700 rmk.). Männiku tee 17—2. Kask.

Bajaan 800 rmk. Viru 12—3. A. Lammaan.

M.-jalgratas (80 rmk.), väike kirjutuslaud (20 rmk.), pesulaud (25 rmk.), raamaturiiul (25 rmk.), välivoodi (30 rmk.), 2 tooli (à 8 rmk.), kaburet (5 rmk.), madratsit (à 20 rmk.), väike kelk (18 rmk.) ja raamatud (à 10 rpn — 5 rmk.). R. Bäärt, Bekkeri as. 28—20.

Õdalaheinu 1 kuhi (400 rmk.). J. Urbel, Mäe 1—1, Lasnamäel.

Kingad nr. 37½ (10 rmk.), rohel. viltkübar (15 rmk.), hiina sidikleit (50 rmk.). Kevade 9—8, Tallinn. Rahumeel.

Elektriplii (1500 rmk.). L. Koldus 28—11. 2. kord, Viidase krt., pargi juurest lähi. Kaide.

Must m.-kevad-sügismantel keskm. kasv. ühes salli ja nahkkinnastega (150 rmk.) N. Vilkmann, Kaupmehe 31—7.

Pianiino, f-a „Tressait" (2500 rmk.), 4 tugitooli (à 60 rmk.), jalaga õmblusmasin (750 rmk.), kõhvergrammofon plaatidega (200 rmk.), laearmatuur (80 rmk.). Koppel, V.-Balti/ 47-4 Tel. 418-49/102. M. Jürine.

Tilbklaver (800 rmk.). Läbi räkilda kella 10—11 S.-Ameerika 51-a—2, Mäkk.

Magämjakuzett, lai (200 rmk.), ja küttepüsi 1 ruumimeeter (60 rmk.). A. Mägi, Kõleri 15—3-a.

Klarnett, 200 rmk. ja vioiettkiirte aparaat 300 rmk. Rõõõli 2—6, P. Roodas.

Punasest puust õõdermeler-õõvan, laud. 3 tooli, õualett ja voodi 3800 rmk. Kella 8—9 ja 13—14 iga päev. Kuninga 5—2-a, Onni.

Laud, 15 rmk., toole à 5 rmk., v.-lina à 10 rmk., kõõgikapp 30 rmk. Näha Saue 16—8, L. Ühs.

Pianiino 1000 rmk., sõõginõud 1—10 rmk. K. 8—17 Koidu 26, V. Teevet.

Ümmarg. tammep. sõõglaud (40 rmk.), 2 lihtsat kõõglauda (à 5 rmk.), ümmarg. õõvanilaud (50 rmk.), lapsevoodi ühes madratsiga (15 rmk.), voodivari (100 rmk.), 2 tooli (à 5 rmk.), lillelaud (5 rmk.), 2 uksega kapp (30 rmk.), m.-sõõgispalitu (100 rmk.), kõõgikapp (18 rmk.) silmapesukauss ühes alusega (15 rmk.). Kõleri 15—3. Näha põhap. k. 13—16, Uhver.

Garn. mõõblit roh. pliüšiga (sohva, 2 tugitooli ja 6 väikest tooli — 200 rmk.). Kõleri 15—3. Näha põhap. k. 13—16 Uhver.

Sõõglaud (tamm. ümmarg.) 150 rmk. Lai 24—6, Roo.

N.-sügis-kevadmantel 150 rmk., xandilline sõõglanid, 90 rmk., tualettpeegel 200 rmk. Näha 27. ja 28. skp. Soo 58—4, M. Järva.

Käru, 300 rmk. Vabriku tn. 1—9, Lippa.

Magamiskuõetš 50 rmk., 2 tooli à 25 rmk., sõõgilaud, 100 rmk. Tallinn, Põõ 8—10-a, E. Kose.

OSTETAKSE

Paadi päramootor. Sit. 39/14979.

Veoauto. Sit. 36/14978.

Pianiino, paiknet mnt. 11—3.

M.-jalgratas ja 3—4-lambal. patareiraadio ühes aku ja anoodiga P. Hännl. Rannaõõe, Martna p.-sg.

Laearmatuur (pronks. või kristall). Sit. 40/15260.

Võike raudpliit, soovitav praeahjuga. Sit. 26/15258.

Spinningurliv ja -rull. Sit. 29/15279.

Taebla vald, Alex. Seppel.
dio. Sit. 28/15228.

Suur pärsia vaip. Sit. 34/15174.

Puid kaks ruumimeetrit. Sit. 23/15223.

Grammofoniplaate. Sit. 22/15162 või Sakala 41—13.

Koorelahutaja. Sit. 26/15160.

Jalgõmblusmasin. Taebla postiagentuur, Taebla vald, Alex Seppel.

Soome teljed ja sõad 5.00 ja 80, kiiremas korras. Sit. 29/15269

Mõni paar m.-pesu. Sit. 8/15306.

Voodi (kahe inirn.) ja lapsevoodi (pi-kemaks tõmmatav, võrguga). V.-Karja 7—13, A. Onni.

N.-kalossid, madalad, kingale nr. 36. Teat. Pikk tn 19. Eesti Statistika Valitsusse, Õ. Trikkel.

½ tos. nuge-kahvleid ja luiskaid ostan. Soov roostevabad. Sit. 4/15304.

Botikud, poolkõrged, nr. 5 või 10, mitte väga kõrgete konts. Sit. 2/15502.

Magamistoamõõbel nagu ka pluss. Sit. 15/15306.

„Kapten Granti lapsed", „Saladuslik saar", „Winnetou I, II. III osa. Terzani juttude seeria ja muid eestikeelseid juturaamatuid. Sit. 31/15371.

Botikud 3-a. lapsele. B. Sutt. P. Sõda 14—2, tel 421-92.

Teodoliit, planimeeter ja t. maamõõte tarbeid. Sit. 14/15464.

Klaver v. pianiino, õlivan ja 2 bugitooli Sit. 7/15307.

Frakke. Test. Estonia teatri aj. büroosse. Pärnu mnt. 10—11.

Antenni. Müürivahe 23, garaaž

Seljatagusega õlivan. A. Vahimäe Hõõe 5, Luuri—Nõmme, teat Katuse-papi 38—13, k. 16—17.

Võrkraadio 2—6+1—1, võidb olla ka ilma lampideta. Sit. 16/15296.

Fotoaparaat 6×9 (valgusj. 1:5—4.5). Teat. kuni 1 apr. s. a sit 7/15347.

Fotosuurendus aparaat kinofilmile. Tartu mnt. 15—3, Tallinn, või sit 3/15403.

Tiibklaver või pianiino kõhe. Sit. 19/15419

M.-sügispalitu pikale saledale kasvule. m.-kingad nr. 41—42 ja põevasärk (krae nr 39). Sit. 30/15370.

Pianiino või kabinet-tiibklaver Sit. 14/15354.

Voodi, laud ja tooiid. Sit. 12/15352.

ÜÜRIKS

Vandeadvokaat J. Anderson asub nüüd Tallinnas, Viru tn. 19—1. Kõnet. k. 9—11

Vandeadvokaat Kustav Kurg'l õõrob asub Terase tn. 14—1, tel. 315-68 Kõnetunnid: k. 9—10.

Vandeadvokaat Johannes Kriiski õõrob asub Vene/tn. 1—16, III k., tel 466-66 Kõnet. igal tööpäeval k. 9—11.

TÜNNID

Bettinzoli saksa keele tunnid algavad 17. märtsil Üus tn. 16—13, purustatud värevasi sisse käik

Saksa ja vene keele tunde annab ja õõgib vll. õpetajanna. Kinga tän 3—2, III korral.

Klirikirja kes õpetab Nõmmel? Sit. 8/15406.

MITMESUGUST

Tank- või poiisaapad nr. 38 vahetada nr. 37—38 m. k. tänavakingade vastu. Sit. A 719.

N.-vildid nr. 38 vahet. m.-kingad nr 41 vastu. Sit. 2/15102.

Kohverkirjutusmasin firma „Triumph" vahetada võrkraadioaparaadi vastu. Sit. 8/15408

16 III. Türi Halliste vahel vahelaiud portfellisi kukkus ja muuga, palun lankesti teat Tall., Toompst 9—10, tel. 422-47 või Nõõ tel 2-1. Tasuv väärikalt.

Keskm. suur. talu Lõuna-Järvamaal ühes invent kohe vendile anda Sit 8/15188

Marmoritöösus Rich. Kirotosk teatab käesolevaga, et kõik isikud, kellel on tellitud hauaplaadid vuendaksid oma tellimusi, kuna vastavad raamatud on hävinud Tallinn Viru tn Nõmme Rahumäe 14., tel. 464-72. 524-62

Ausalõ kaaskannataljatd. kes võtsid 9. märtsi õõl oma hoole alla kaks kuju mõõblitiide sisse pandud pesupakki, pal. neist teat Vana-Viru 13, vulkanlseerimistõõkotta Rõõbel'ile

Estonia teatri garderoobis 8. III 44 eksikombel vahetatud musta velüür kübara (riietehoiuar 191) võib õmber vahet. Lõõnakassas. Mundi. 2, Tõõuri.

Õmblejat proua Ordaer't, kelle elukoht õhurünnaku ajal teadmata, pal teat. sit. 21/14941.

Narva Linavabrikust evakueer. (Ubiasse, 6. veebr autos väljasõud) kes teist võõtis hoiste minu lalatisest — vendialuskoti, mõõtside kartongi ja m. asju, pal. teat. E Viik. Tall. Vene-Balti 35—6, Kopli.

Talukoht Pärnumaal. Tihemetsa vallas 1. maist rendile või pooleteraide anda. Soovitav keõel on ehemas tandlusmasknad heinamaad on mastnaga õldetavad. Kilingi-Nõmme „Jutluse" ok. P.

M.-pintsaku vastu soovin tanksaapsid nr. 43—44. Sit. 1/15281.

Reisikohvrite (võõmetega) vastu annan kõõtepuid laua, toole Pähkinamäe tn 8—10, kuni k. 18.

S. k. m.-talvpalitut soovin. Vastu annan voodi vedrumadratsiga või ärmatuuri 4 lambiga. Sit. 1/15241.

M.-kalossid nr. 12 vahet. m.-kalossid või botikute nr. 6 või 7 vastu. Sit 35/13275.

Pianiino, harmooniumi ja muud mõõblit võõtan maale hoiule (düriile). Sit 30/15330

Lapsevankri õstan või üürin. Sit. 4/15184.

Võhema talu inventariga või ilma soovin rentida. Sit. 3/5163.

M.-sõõrsaapad nr. 44 vahetan nr 42 või 42 vastu. Ristiku 17—26.

Hr. Triumph palun teat oma aadress sit. 30/15230.

Jalgratta sise- ja väliskummit soovin. Vastu annan m.-kalossid kingale, nr. 43. Sit. 29/15329.

Isikud, kel on 166 suhtes õendada, teat. kirj. oma elukoht. Suursoo as., Arukõila p.-sg. R. Tuder.

Bätsep A. Palm, kelle elukoht õhurünnaku ajast teadmata, pal endast teat. sit. 25/15165. O. Sõmer.

Pr. Elvine Kvell, end. elukoht Narvas, Paemurru 9. Pal. teat. oma praegune aadress. J. Tammar. Soomukse pk. Vohnja.

3-a. lapse saapad vahet. m.-poikalosside nr. 34½ või vildikalosside nr 1 vastu. Sit. 36/15976.

Tallu (18 ha, lasma ja jõe lähedal) vaja osanõõku hõõhõusega. Teat. Keilas, Veeru talus.

Noor lõpsmatulja lehm vahet. mõõdunud kevadise varsa vastu. Teat Rapla vaksel, pk. 5.

Lutikate ja rottide kindel surm. Pikk 43—1. Trõõov.

Patarelanood raadio, f-a Standard 4-lamb. v. punarebasseboa veh. m.-kingade vastu nr. 45 Kuni 3 aprillini sit. 4/15244.

Kohvri Lehmja mõõsast liimlõõjud vankrilt (kuulus kahele vaesele õõtarlapsele) kes võttis? Sit. 27/15267

Daaml, kes võttis 21. skp. Draamakeldrist daamideõõsest personaali riietemõõsist pruuni nahkridikülli, pal see ära tuua puhvetisse v riietehoiu. v seeravõlevad paberid ära saata Raua 1—4. Hindan omandamise eest! Isik on tuntud.

Salme Müürsepp, kes evakueerus Sillamäele, pal. teat. aadress Aia 4, Loode-manile, Aate tn. 30—1, Tallinn-Nõmme.

Talu ühes inventariga soovin rentida Kirj.: Karksi-Nuia Rahvamaja.

Lapse sportvankrit soovin, vastu annan villase kleidi. Sit. 39/15239.

Sepatõõtoa maale v väiksema talukoha soovin rentida. Teat. J. Hõbeda Pärnu Raba t. 4.

Slikk (suur, rammus) vahet kitse vastu Tallinn, Uus 29—8

Kingsepp Joh. Vilde, kelle elukoht õhurünnakust saadik teadmata, v. isikuid kes teavad temast pal. teat ta nõõde ne address sit. 14/15314

Talu soovin rendile võõta. Teat Kose Ravila as., Lembõtu talu. A K.

Inimesi, kes sõõsid Haapsalu evakueeritute rongis laup., 18 III, võõsid kogemata minu riieteõrpi ooad kaasa (vaheseim pähklikandiga ja rõõl), pal, teat., kust need kätte saan Omandamise eest hoiatan Sit. 13/15313

Mõõbleid (ka klaveri) võõtan hoiule Kuusalu vald, Hõõnamäe talu (Narva maantee kaldal 35. km).

Tumeõavõriline kevadmantel vahetada heledama mantli vastu. H Kilk, N'õo Luke as. Lähemalt H Prants tel. 428-83.

Proua, kes otsis oma kohvrit 13. skp A. Hitleri tn. 40 majas ja tunnistas omaks ühe kohvri. pal endast teat sinnasamasse kirt 13.

N.-kummibotikud nr. 4. vahet nr. 7 vastu. Heine, Roheline aas 14—1, hoovis

Pianiino võõtan hoiule vähese mõõnimise eest (Pääskülla). Teat. kohe sit 33/15375

Kingade nr. 39 (must., lahtised) ja kõrg. kummibotikute nr. 4 vastu soovin treeningülikonda ja rahakotti. Sit. 36/15436.

Kelle kões on juuksetõõstuse „Hyeene" sisseseade Teat kohe sit. 40/15380

Suur peegel vahet vaiba vastu. Tall.-Nõmme. Künka 2—2.

TEATRID

Teater „PLAZA" Eesti Majanduskoja saalis Pikk 20. 27. III 1944 Kirev kava algus 14.30. Pääsmete eelmüük kella 10—14 20 piates esmasp. 27. III 1944, Pikk 20. Teatri büroo tel. 432-23.

KINOD

Mängukava 27. märts. — 2. apr.

Palutakse välja lõõata ja alal hoiõa! Telefoni t-el pääsmeid ei varuta.

*) Noorsoole lubatud
**) Noorsoole õle 14 a. lubatud.
Tallinn. Alg. 13, tõ. Pühap. 11. 13. 15.

GLORIA. Tema esimene kohtumine, Danielle Darrioux L. Jordan, F. Ledoux.

HELIOS. Pääkesetõõus. Kristina Söderbaum, Frits van Dongen.

SKANDIA. Seiklus õõsel. Rudolf Platte, Paul Klinger.

DIANA. Tuulepuhang. Paul Kemp.

ORION. 7 aastat õnne. Wolf Albach-Retty Hannelore Schroth, Hans Moser, Theo Lingen.

KOPPEL. Tonelli. Winkale Markus. Mady Rahl, Ferdinand Marion.

VICTORIA. Vana südа muutub taas nooreks, Emil Jannins, Maria Landrock, Wiktor de Kowa.

Amatlikke teateid

TEADAANNE

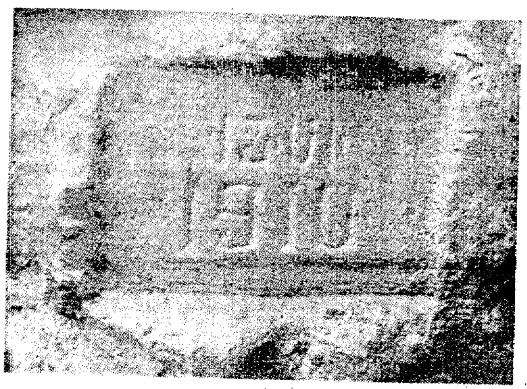
Nagu ma olen kindlaks teinud, nõuavad autojuhid ja sõidukite omanikud evakueeritavalt isikult nende asjade ja laste eest tasu.

Seepärast teen teatavaks, et tasu nõudmine evakueeritavalt isikutelt on põhimõtteliselt keelatud.

Veokulud maksetakse autojuhtidele või sõiduki omanikele asutuse poolt, kelle poolt n

ESTONIA KOLM TÄHTPÄEVA

„Nurgakivi panek peab toimuma vene keeles". Kuberner keelab eesti hümni laulmise Estonia avamispidustustel. Enamlaste hävitamiskirg ja senise Estonia viimne tähtpäev

13. juunil 1910 kohale asetamata jäänud nurgakivi esikülg, milline kivi müüriti hiljem suveaia muusikapaviljoni vasakpoolsesse seina

Ajaloolise Estonia saatusele on sümptomaatiline, et juba sellest ajast peale, mil eesti tegelaste poolt hakati astuma esimesi samme Estonia teatrimaja rajamiseks, lasus tsaari võimu paine täie raskusega selle mõtte teostamise teel.

Juba krundi kinnitamine Estonia seltsi nimele venis poolteise aasta võrra ainuüksi seljetõttu, et kohapealne võim igasuguste telgitaguste võtetega püüdis takistada Tallinna linnavalitsuse otsuse jõusseastumist.

Omaette peatükiks kujunes aga teatrimaja nurgakivi panemise toiming.

Kavakohaselt taheti nurgakivipanemise pidulik toiming ühendada Eesti 7-nda üldlaulupeoga, mille korraldajaks oli samuti Estonia selts. Nurgakivipanemine pidi toimuma 13. juunil 1910, s. o. laulupeo teisel päeval, kusjuures see toiming pidi kujunema pidumeeleoluliseks suursündmuseks, mis propageeriks laiemaile rahvahulkadele Estonia teatrimaja ehitamise vajadust ja kavatsuse ainelist toetamist.

Kuid nurgakivipanemise eelõhtul tehti vene politseimeistri poolt teatavaks, et **kõik kõned tuleb pidada vene keeles** ja nurgakivipanemise ametlikust osast peavad ära jääma eestikeelsed tervitused ning kavatsetud lõpplaul „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm."

Kell 1 õõsel vastu 13. juunit astus siis kokku Estonia osaühisuse juhatus ja nõukogu, et võtta seisukohta ametliku nõudmise puhul. Estonia juhatus ja nõukogu asus aga poolteisetunnise nõupidamise järele üksmeelsele seisukohale, et („Päevaleht" nr. 131, 1910. a.)

„kui ühisuse eestseisus nurgakivipanemise eeskava tähendatud viisil muudaks, siis ei tunnistaks ta eestlasi mitte üksi teise järgu kodanikkudeks riigis, vaid ka teise järgu inimesteks ise oma majas, kes enese koduski oma keelt ainult vargsi, nagu keelatud vilja tohivad tarvitada. See oleks aga ühisuse juhatuse **moraalilise iseenese hävitamine** ja ta ei tohiks iial enam häält rahva ees tõsta ning usaldust nõuda, — kuid maja ei ehita mitte ametnikud üles vaid rahvas."

Tugedes sellele seisukohale, otsustati jääda esialgse kava juure, mis nägi ette, et osaühisuse juhatuse esimehe dr. Akeli kõne peetaks eesti keeles. See otsus tehti teatavaks ka samas ootavale vene politseimeistrile.

Sündmuskäigu edasisest arengust jutustab selleaegne „Päevaleht" (14. (27) juunil 1910) tagasihoidlikult järgmist:

„Tallinna Eesti teatri ja rahvamaja nurgakivi panemine lõppes ootamata kombel. Laupäeval oli ehitatava maja ase püsti pandud postide läbi ära tähendatud, postid olivad pärgade ja lippudega ehitud ning õpetaja jaoks kõrge kõnetool ülesse tehtud. Kui hommikul koha peal viimaseid korraldusi tehti ja päratu suur rahvahulk pühalikku talitust ootas, ilmus politseipristav palgal olevate eestseisuse liikmete juurde ja teatas, et politseimeister nurgakivi panemist eestseisuse poolt ettepandud eeskava järele **toimetada ei luba** ja et lipud, vanikud ning ilustused sedasmaid maha tulevad võtta."

Tegelikult toimus aga lugu järgmiselt: Ehitusplats piirati sisse linnavahtide (gordovoide") poolt, kes hakkasid inimesi laialt ajama, nõudes ühtlasi lippude, lillede ja pärgade „ärakoristamist"

Milliste tunnetega rahvas selle kohalike võimude vägivallasammu vastu võttis, on arusaadav ilma pikemata.

Hümni lauldakse siiski

Mindi seekord küll laialt, kuid nurgakivi panemise pidulikku toimingu keelamise tõttu laulmata jäänud „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" lauldi siiski ilma kubernerilt luba küsimata laulupeo lõppkontserdil. See laul tuli spontaanselt osavõtjate ja publiku suust, väljendades tsaari võimudele eesti rahva eneseteostamistahet, mis ei lase ennast enam sulgeda ühegi kunstliku tõkke taha.

Kogu hingega laulis rahvas oma hümni, mille laulmine keelati ühes eestikeelsete kõnede pidamise kavatsusega 13. juunil 1911. Punkti i-le pani veel hallipäine pasunakooride juht heliloja D. O. Wirkhaus, kes laskis lahti „Porilaste marsi", milline muusikatükk samuti keelualuste hulka kuulus.

Ka teatrimaja nurgakivisse müüritavad dokumendid asetati hiljem vaikselt oma kohale, kuigi nurgakivi ise jäeti kavatsetud kohta asetamata ja müüriti hiljem Estonia suveaia muusikapaviljoni vasakpoolsesse seina, kus teda pole suutnud hävitada ka enamlaste terrorilendurite pommid.

Toodust ilmneb, et eesti rahvas ajas ükelt sirgu oma selja tsaari keskvõimu esindaja ees, kes nurgakivi panemise toimingu keeluga püüdis asjatult tõkestada rahva kultuurilist ja poliitilist arengut.

Ka avamispidustustel keelatakse hümni laulmine

Kauaoodatud rahvuslikuks suursündmuseks pidi kujunema Estonia teatrimaja pidulik avamine 24. aug. (6. sept.) a. 1913, mis pidi tass tegema kogu selle rahvusliku alanduse kolm aastat varem, kui rahvas aeti laialt teatrimaja nurgakivi juurest ja lasti maha kiskuda Eesti lipud ühes pärgadega.

Teatrimaja avamispidustusteks oli kohale sõitnud rohkel arvul eestlasi kõige kaugemaist Vene riigi piiridest. Siin leidus Kaukaasia ja Krimmi eesti asunike kõrval mehi ja naisi Siberi eesti asunduste tagamaadelt ja samuti ka väliseestlasi igast ilmakaarest.

Kuid ka sellel pidulikul toimingul keelati kuberner Korostovetsi poolt ära „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm".

Kui Estonia seltsi ja osaühisuse juhatusliikmed esitasid kuberner Korostovetsile avamispidustuste kava, kus oli ette nähtud ka „Mu isamaa..." laulmine, olevat kuberner otsekohe hakanud mehi süüdistama „separatistlikes" kavatsustes. Esimene kord jäänudki esitatud kava kuberneri poolt kinnitamata.

Alles siis, kui politseimeister Tsitserošin soovitas linnapea Poskale „see laul" siiski kavast maha tõmmata ja mõni ametnikest saata kuberneri juure, ei jäänud asjaosalistel muud üle kui vägivallale alistuda, sest et tahetud siiski, et keelatakse ka teatrimaja avamispidustused, nagu seda tehti nurgakivi panemise toimingu keelamisega kolm aastat varem.

Tekkinud meelekibedus leidis aga hiljem väljendust K. Pätsi sõnavõtus, kes, vastates tervitajaile nõukogu nimel, märkis muu hulgas („Estonia teatri ja kontserthoone ajalugu," H. Peets, lk. 113 ja 114):

„Ühte tunnet võivat väljastpoolt tulnud veel kaasa võtta, nimelt, et Tallinnas osatakse ka vaikselt tööd teha. Ja iseäranis elav pidavat see tunne siis olema, kui koosolijad avamispidult mitte lauluga ei lahku, nagu muial seda tehti, vaid vaikides. Kuid see tunne võivat ennast ka sõnadeta avaldada ja see sõnadeta laul saab tuhandetes südametes kõlama."

Sõnadeta laul, laul eesti rahva eluõigusest ja parema tuleviku usust kõlaski tuhandels südameis, kui vaikselt ja demonstratiivselt lahkuti teatrihoone pidulikult aktuselt.

Kuid järgneval koosviibimisel lauldi siiski esimene salm meie hümnist ja „Eestimaa, mu isamaa" kogu ulatuses.

Rahvas lahkus avamispidustustelt tundega, et esinduslikku teatrihoone ehitamisega on astutud järjekordne samm edasi rahvuslikul eneseteostamise teel.

Kolmas ja viimne tähtpäev, mis otsekui tulise rauaga on põletatud iga eestlase südamesse, on 9. märtsi öö, mil punased hunnid hävitasid Estonia teatrihoone, mille ehitamist tsaaririigi režiim püüdis takistada vaid oma juhmide käkude ja keeldudega.

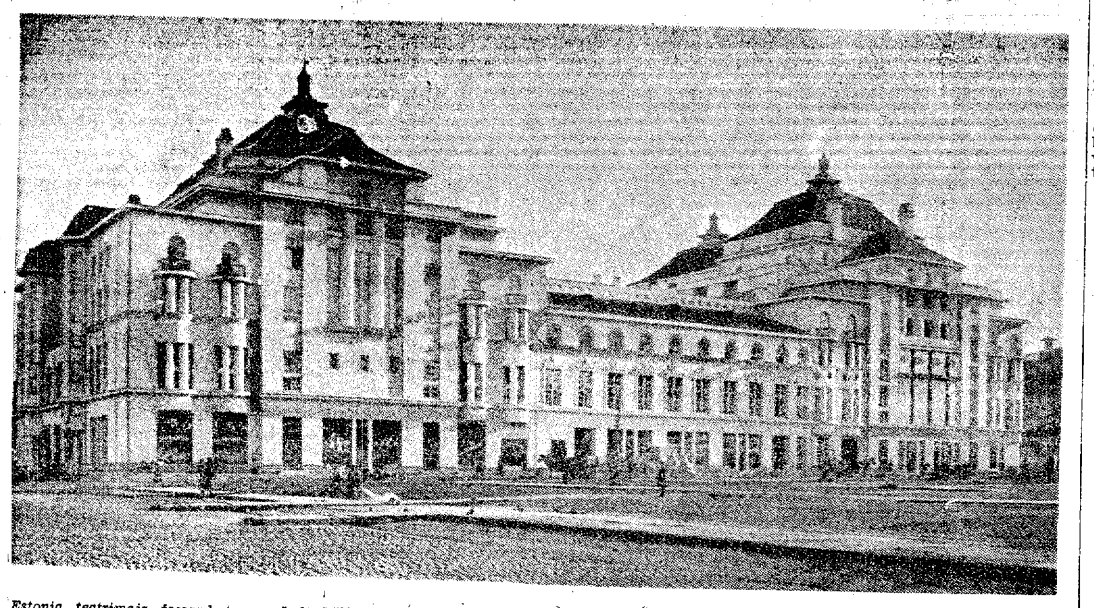
Kui tulekeeled Estonia katuselt loitsid vastu tähtedes taevast, siis oli paljudel meie hulgast tunne, et nüüd rebitakse tooreste kätega välja tükk meie südamest ja seda kaotust ei suuda keegi enam asendada. Kuid see tunne oli siiski vaid mööduv, sest kuigi Estonia ajaloolise hoone hävitamine viis kaasa paljude tuhandete eestlaste higi ja vaeva ning haudavariseva sugupõlve parema tuleviku unistused, ei ole siiski ükski kaotus nii suur, et eesti mees ja eesti naine sellest üle ei saaks. Meie loomupärane visadus ja usk isiklikku kordasaatmisvõimesse olid nendeks teguriteks, mille najal omal ajal kerkisid Estonia ajaloolised müürid, ja nende tegurite kaasabil kerkib Estonia suitsunud müüride ja tühjade aknaavade asemele tulevikus uus Estonia, veel kaunim, suurejooneliselt ja sisurikkam kui endine.

Kolm tähtpäeva, kolm rasket mälestust, kuid kõige võikam on siiski see viimane, mis tähistab punaste lendurite hävitustööd eesti rahva suurimate elu- ja kultuuriväärtuste kallal. Kuid ka see viimane tähtpäev — 9. märts 1944 — ei suuda surmata meie usku oma rahva teovõimesse.

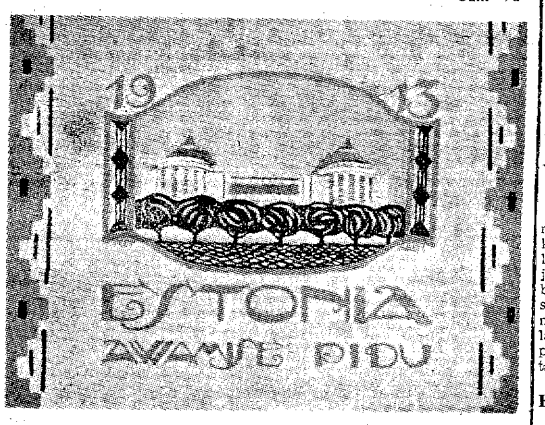
Juh. Vd

Küllalised saabuvad teatrimaja avamispidustustele 24. augustil 1913

Estonia teatrimaja fassaad turupoolselt küljelt 1913. aastal. Hoonel puudub keskosas neljas kord, mis juure ehitati omaaegu aastatel.

Estonia teatri- ja kontserthoone avamispidustuste kava esiküljel

KULTUURIELU

Estoonlased ringreisil

Estonia teatri näitlejaist on koostatud V. Leetjärve aigatusel ringtrupp, kes korraldab kireva kavaga õhtuid. Esimesed esinemised toimusid kitsarööpmelise raudtee piirkonnas. Trupi koosseisus on M. Taras, E. Maasik, S. Lott, V. Leetjärv, G. Raudsepp, B. Blinoff ja K. Raudsepp. Esinejate vastuvõtt kohtadel on hinnuldeselt soe, kuna Estonia teatri nävimine bolševike terrorirünnaku tagajärjel on tekitanud vastukaja ka kõige kaugemais maanurkades.

Üleskutse

Estonia teater palub kõiki kaaskodanikke, kellel leidub teatrietendusiks vajalisi eesmeid, nagu teatrikostüüme, kaelasidemeid, tsilindreid, jalutuskeppe, mantleid, jne., jne., neid lahkesti teatrile kasutada anda, et oleks võimalik etenduste jatkumine.

Viru noortemaleva kultuurilisest isetegevusest

Täna korraldavad Viru noortemaleva kultuuriõhtute sarjas järjekordse huviõhtu noortele, teemal „Kõik sulle, mu kodumaa". Nende kultuuriõhtute korraldamisel noortele on sihiks elustada ja ergutada noorte kultuurilist isetegevust ja liita neid nende tegevuses ühtseks tervikuks.

Kuressaare teater andis ERÜ sõjakorjanduse heaks segaeeskavaga õhtu

Kuressaare teatri poolt korraldatud meeleolukas õhtu kujunes Kuressaare seltskondlikus elus tähelepandavaks sündmuseks. Õhtu sissejuhatavas osas esines „Meie Maa" peatoimetaja V. Sepp päevakohase kõnega, puudutades ERÜ sõjakorjanduse mõtet ja eesmärki. Segaeeskava esimeses osas oli ettekandeid Kuressaare Eesti Seltsi meeskoorilt, Eesti Noorte tütarlaste võimlemisrühmalt ja teatri rahvatantsurühmalt.

Õhtu teises osas esitati läbilõikeline pilt „Läbi tuulte ja tormide vastu elule" eesti rahva lähemast minevikust. Ettekanne koosnes deklamatsioonidest, saatemuusikast ja ajalooliste momentide esitamisest heas meeleolukas lavakujunduses.

Naisüliõpilased lähevad sõdureile raamatuid koguma

Pühapäeval toimub Tartus Eesti sõjaväehaiglate ja rügementide jaoks raamatute korjandus Tartu üliõpilaskonna naisüliõpilaste poolt. Selleks otstarbeks rakendub raamatute korjamisele 160 naisüliõpilast, kes raamatute saamiseks külastavad peamiselt oma tutvusringkonda ja oma lähemat ümbrust.

Raamatute korjamine toimub praegu teoksil oleva ERÜ raamatute kogumise raames

Loodetakse, et pühapäevane korjandus leiab sama sooja vastuvõttu, nagu seda avaldati naisüliõpilastele nende väga edukalt lõpetatud tarbeesemete ja voodipesu kogumisel Eesti sõjaväehaiglate ja puhkekodude jaoks.

Viru noortemaleva mängutrupp jatkab oma tegevust

Trupp külastas möödunud suvel mitmeid sõjaväelaatsarette, puhkekodusid ja pikemal välisreisil Eesti leegioni. Nüüd sai mängutrupp järjekordselt küllakutse eesti SS-brigaadilt. Mängutrupi tegelased sõidavad juba lähemal ajal sõjameestele teatrikunsti pakkuma, külastades ka sõjaväehaiglaid ja peatuskodusid, nagu möödunud aastalgi.

Elva noored said kooskäimiseks ruumid

Kohalikul noorteüksusel läks korda saavutada kokkulepet Elva Vabatahtliku Tuletõrje Ühinguga, mille kohaselt viimane andis oma ruumid noortele kasutamiseks viiel päeval nädalas. Sellega on noortel lahenenud suurim takistus organisatsioonilise töö läbiviimisel. Nüüd on koostatud kindel nädala tööplaan, mille alusel teostub rühmade, salkade ja hüvialaringide koonduste pidamine ning mitmesuguste kursuste läbiviimine. Samuti on kindlaks määratud mängude õhtud. Kuna noored on praegu koolitööst vabad, siis võetakse tegevusest osa suure innuga ja ruumides käib kogu päeva vilgas noorte sagimine.

Seoses ruumide saamisega on alustanud tegevust ka Elva abiteenistusnoorte laulu- ja mänguring.

Uus soome film

Praegu linastub Helsingis Suomi Filmi poolt antuna uus suurejooneline seiklusfilm „Härra ja eksistellents", mis oli esialgselt mõeldud Suomi Filmi juubelifilmiks. Režii, mille aluseks on Mehhiko revolutsioonide elamusi, on tuntud kirjanikult Simo Penttilält Mainitud film on Soome esimeseks suurfilmiks. Filmile on muusika kirjutanud soome komponist Georges de Godzinsky. Soome ooperi tantsulised vahepalad on meeldivaks vaheldueks keset pingerohket mängu, mille peakandjaiks on Regina Linnanheimo, Tauno Pallo ja Jorma Nortimo.

Südamesoojus

Tollest õudsest ööst alates, mil linn seisis leekides, ei saanud Aiki öösiti enam magada. Niipea kui unerammestus vajuski väsinud laugudele, viirastus kohe silme ees leekide lõõmas kokkuvarisevaid maju ja kõlas kõrvus langevate pomnide viiinat ning lõhkemiskärgatusi. Tihti uskus läbi une kuulvat õhukaitse-sireeni läbitungivat undamist. Kargas siis unesegases heitumises asemelt, valmis haarama magavat last, et põgeneda sellega õhe. Lapsi magas kuidagi rahutult, viskles ja oigas unes ning sageli ärkas hirmukarjatusega.

Pikapeale muutus selline pinn talumatuks. Aiki suurimaks soovigs oli linnast lahkuda, nagu tegid seda tuhanded teised. Aga — neil kõigil oli koht, kuhu minna, temal ei olnud.

Kohtas kord juhuslikult kooliõde.

„Kuhu sina sõidad?" küsis see. Üle Aiki näo libises hall vari.

„Mitte kuhugi."

Koolisõsar tegi suured silmad:

„Mis?!"

„Mul pole kuhugi minna."

Teine lõi käsi kokku.

„Pole kuhugi minna?! Ära räägi! Kas sul siis maal sugulast pole?"

„Pole."

„Aga mehe!?"

„Ka mitte."

„Tuttavaid ikka on?"

„Ei."

Kooliõde mõtles viivu.

„Tead, sa tule õige minuga kaasa. Ma sõidan homme maale. Mehe vennal on suur talu, küllap leidub seal ruumi sinulegi."

Aiki silmis süttis lootusesäde.

„Arvad?"

„Kindlasti!"

Aiki kõhkles:

„Kas nad võtavad?"

„Tohoh hullu — miks nad siis ei peaks võtma?!"

„Võõras inimene ja... laps ka..."

„See ei loe," oli kooliõde kindel. „Sa sõidad minuga ja asi selge! Tehtud?"

Kaksipidi meeleolus jatkas Aiki teed. Ühelt poolt meelitas võimalus pääseda linnast välja, teiselt poolt näris kahtlus, kas siiski kõik korraldub nii libedasti nagu kooliõde lootis. Kaalus ja kahtles kaua. Viimaks otsustas siiski sõita. Kooliõe kinnitust mööda olid sellel seal kõik kohad tuttavaid täis. Kui mitte tema mehevenna talus, siis kusagil ikka peaks ruumi leiduma.

Päev kulus ettevalmistusis. Aiki käis evakueerimispunktis, sai sealt vajaliku tõendi, leppis veopunktis kokku sõiduki suhtes ja kiirustas siis koju asju pakkima.

Õhtu tuli vaikne ja täheselge. Aiki ei saanud und. Tõusis tasakesi ja astus akna alla. Kui nüüd veel viimsel silmapilgul peaks midagi juhtuma! Alles hilja pärast kesköid heitis uuesti asemele, ent uni ei tulnud siiski. Kõrvus kumises ja katkemiseni pingul närvid ei lasknud kehal lõtvuda.

Pikkamööda kulus öö, kuni ahetas hommik. See tõi endaga uue närvitsemise, algul autot oodates, siis kraami vagunisse laadides. Lõpuks oli kõik korras, viimsel silmapilgul, sest juba anti märku ärasõiduks. Vedur vastas vilega. Nõksatades hakkas rong liikuma, aeglaselt veeres tohutu pikk vaguniterida jaamast välja.

Sõit teadmatusse oli alanud.

Kaubavagunis valitses koomaletõmmatud uste tõttu poolhämarus. Inimesed istusid oma asjade otsas, püüdes end nii mugavalt sisse seada kui said. Külm oli. Rong logises jaamast jaama, peatus, manööverdas, sõitis jälle edasi. Ühetooniliselt tuksusid rattad: tuk-tuk-tukatuk...

Oli juba õhtu, kui rong peatus jaamas, kus Aiki kooliõega pidi maha minema. Koos kandsid nad asjad vagunist välja ja ladusid platvormile, samas ligineski juba keegi maamees, läki-läki peas ja piits peos:

„Tere!" sädistas koolisõsar tulejale vastu, „siin me siis oleme!"

„Näh. — Hakkame aga siis kraami peale tõstma, saab minema," urises see. Kooliõde viitas Aikile.

„Mul on veel keegi kaasas."

Maamees mõõtis test põgusa pilguga karvaste kulmude alt.

„Mh?"

„Minu kooliõde, tal pole kuhugi minna. Mõtlesin et toon teile, ju teil ikka leidub mõni vaba nurgake."

„Meile?! Ei meil pole enam ruumi. Maja igasugu inimesi täis, varsti pole endalgi kohta, kus olla!"

Aiki tundis, kuidas süda muutus raskeks. Vastuvõtt ei tundunud headtõotav.

„Ega tal pole omaette tuba tarviski," seletas kooliõde, „Me võime väga hästi ühes elada."

Ent siis selgus, et see arve oli ilma peremeheta tehtud. Ja peremees ütles — ei. Algul vaidles vastu, siis pomises, urises ja lõpuks lausa käratas, et ei saa ja asi tahe! Kinnituseks sülitas mehise läraka ning asus vennanaise asju reele kandma.

Aikil oli hirmus piinlik ja paha. Ole kui kerjus, keda kihutatakse jalahoobiga kõõgiläveltl Tundis, kuidas nutt nööris kurku, ning äkki ei pidanud ülepingutatud närvid enam vastu — lõi käed näo ette ja puhkes nutma — häälekalt, taltsutamatult, nagu nutavad lapsed. Laps kohkus ning hakkas samuti nutma. Vajusid mõlemad sinnasamasse platvormile oma asjade otsa ja nutsid, nutsid...

Sõbratar tundis end süüdlasena, seisis ega osanud midagi peale hakata. Korraga pani keegi käe Aiki õlale:

„Ärge nutke, proua! Ma lähen panen kodus hobuse ette ja viin teid enda poole. Meie memmega mahume ühte tuppa, teie võite teise saada."

Aiki ei uskunud oma kõrvu. Tõstis pisarniiske pilgu, et näha, kas teine ei naljata. Ent pilk, mida ta kohtas, oli nii tõsine ja kaastundlik, et iga kahtlus kadus.

„Teie võtaksite minu, võõra inimese, oma majja?!"

„Võõras... sedan'd küll... aga eks me ühed eestlased ole kõik. Ega te nalja pärast linnast ära tulnud... Ja, noh — kuhu te lapsega ikka lähete!"

Aiki tundis korraga, et sõnad olid liiga tühised tänuks. See, mida talle siin pakuti, oli rohkem kui ainult ulualune — siin sirutas eestlane eestlasele käe.

Mees näis ta mõtteid mõistvat ja tahtes tänust hoiduda, jatkas:

„Mul ei lähe kaua, elan siinsamas ligidal. Oodake — tulen kohe tagasi."

Ja läinud ta oligi.

Sõbratar tõmbas sügavasti hinge.

„Jumal tänatud!" Siis endise muretusega: „Eks ma ütelnud: sõida! Küll kusagil ikka peavarju leiab. Ja näe — leiduski! — Aga et minu mehevend niisugune „krihvel" on, seda ma poleks küll uskunud," lisas tasakesi. Asjatu ettevaatus! „Krihvel" ei tulnud enam naiste ligigi. Toimetas eemal koorma kallal ja viipas vennanaisele sealtsamast piitsaga, kui koorem valmis sai.

Kooliõde jättis Aikiga jumalaga. Siis kaugenes koorem õhtuvidevikus, kadudes peagi teekäänu taha.

Aiki oli üksi lapse ja pampudega. Inimesed olid laialt läinud ja jaamapersonaal hooneisse kadunud.

Hämarus tihenes kiiresti pimeduseks. Tõusis tuul ja ulus traadides. Uue hooga haaras hirm Aiki südant: kui see mees nüüd ei tulegi tagasi! Kui mõtles teel ümber ja kahetses oma kergemeelset pakkumist? — Minutid möödusid. Aeg tundus seisvat. Tuleb või ei tule?

Hobune puristas teel. Pimedusest kerkis tume kogu, ligines, peatus.

„Noh, siin me siis oleme," ütles tulija. „Ega teil oodates väga külm ei hakanud?"

Sel hetkel Aiki ei tunnud külma. Suur soojuselaine hoovas tast läbi: soojuselaine, mis süttis teise südame soojusest. Sellest sai leek, milles hävis kõik kurb ja kuri — leek, mis muudab valgeks ka tu- [illegible] teed.

Kaja

Teater ja muusika

Tallinna teatrite mängukava.
Eesti Draamateatri ruumes.

Esmasp., 27. skp., E. Draamateater k. 14.30 „Minu tütar" — sinu tütar".
Teisip., 28. skp., Väiketeater k. 14.30 „Neetud talu".
Kolmap., 29. skp., Estonia teater k. 14.30 „Ebahalge".
Neljap., 30. skp., E. Draamateater k. 14.30 „Ma kaitsesin üht naist".
Reedel, 31. skp., Väiketeater k. 14.30 „Mees mereli".
Kassa avatud k. 10—14.30. Täna, pühap., kassa suletud.

Raadio

LANDESSENDER REVAL

5 Saade Saksa sõjaväele. 6.30 Sadamakontsert (ülek. Hamburgist). 7 Päevavaud. saksa k. 7.15 Päevavaud. 7.30 Põllumeestele „Kasvatusvõtteist lihasaakide tanguse vältimiseks". Mag. agr. Aug. Miitjanl loeng. 7.45 Heliplaadimuusika. 8 Orelmuusika (ülek.). 8.30 Hommikuhardus „Jumala päikese all ei hävi miski" W. Meitsuselt. 8.45 hpl. 9 Rõõmsaid viise (ülek.). 10 Päevavaud. saksa k. 10.10 Serensaad pühap. hommikuks (hpl.). 11.05 „Julgelt hüüab sõjasarv", laule- ja muusikapõimik. 11.30 Kauneid keelpille Mozarti kitarrietükvintett (hpl.). 12.15 Päevavaud. 12.30 Päevavaud. saksa k. 12.45 Saksa rahvakontsert (ülek.) 14 Päevavaud saksa k 14.30 Lastele: „Hunt ja kutsikas" L. Tigase lastejutt. 14.50 Vahemuusika (hpl.). 15 Mälestuskontsis. bolševike terrorirünnaku ohvritele Tallinnas. Kavas: L. van Beethoveni avamäng „Coriolan", leinamarss „Eroicast", sümfoonia nr 5 C-moll. Mängib Ringh. suur ork O. Rootsi juh. (ülek. Toomkirikust). 16 „Murdumatu loomisjõud". M. Sillaotse vestlus. 16.15 „Mida sõdurid soovivad?" (ülek.). Vaheajal k. 16.45 Päevavaud 17 Päevavaud saksa k 18 „Lugusid temast ja tõmakesest". H. Vaagi kirev saade. Näitej. G. Heibemäe. 19.45 Rahvalikke viise (hpl.). 19.15 Eesti sõdurifond „Kodu tervitab oma kaitsjaid". 20 Päevavaud saksa k 20.15 Tuhat lõbusat nooti (hpl.) 21 Päevavaud. 21.15 Muusikalne kaleidoskoop. 22 Päevavaud. saksa k. 22.15 Väike sjavilde õhtuks (ülek. Münchenist ja Viinist).

Peatoimetaja A. Oinas
Peasekretariaat: H. Laanest, E. Saturano
Väljaandja Kirjastus „Eesti Ajaleht"
Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitiste (end. Tall. Eesti Kirjastus-Ühisuse) trükikojas

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU